

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Hudba interpretovaná pedagogem v mateřské škole

Vypracovala: Jana Krejcarová

Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2019

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 20. března 2019

.....

Jana Krejcarová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce PaedDr. Aleně Váchové za cenné rady, odborné vedení a čas věnovaný při jejím zpracovávání. Dále děkuji vedení mateřských škol za umožnění realizace aktivit a paní učitelce PhDr. Miroslavě Melkesové za pomoc při zpracovávání poznatků k praktické části.

V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za podporu nejen v době psaní práce, ale i po celou dobu studia.

ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je vytvořit nabídku aktivit pro děti z mateřské školy s využitím hudby interpretované pedagogem. Cílem aktivit je vlivem vzoru pedagoga podněcovat v dítěti vztah k hudbě a hudebnímu nástroji. Teoretická část se zabývá hudebním vývojem předškolního dítěte, poslechem hudby v tomto věku a rozvojem poslechových dovedností. Dále jsou charakterizovány hudební činnosti a využití hry na hudební nástroj v kontextu současného vzdělávání v mateřské škole, zmíněn je význam osobnosti pedagoga. Obsahem praktické části je nabídka aktivit s využitím hry pedagoga na klavír a kytaru, ověřování těchto aktivit v mateřské škole a následné vyhodnocení dle předem stanoveného evaluačního plánu. Přílohou bakalářské práce jsou audiozáznamy klavírní hry autorky práce z realizace programu.

Klíčová slova: předškolní pedagog, předškolní vzdělávání, hudba, poslech hudby, hra na hudební nástroj

ABSTRACT

The aim of this bachelor thesis is to make variety of activities with music usage interpreted by a pedagogue for kids from kindergarten. The goal of the activities is to instigate a relationship to music and a musical instrument in a kid by a pedagogue. The theoretical part deals with musical progress of preschool kid, listening to the music at this age and increase of listening skills. The musical activities and the usage of playing the musical instrument are characterized in context to contemporary education in kindergarten, the meaning of the character of a pedagogue is mentioned. The practical part deals with variety of activities with the usage of a pedagogue's playing the piano and guitar, verifying these activities in kindergarten and subsequently assessment according to beforehand given evaluative plan. The supplements of the bachelor thesis are audio records of playing the piano of the author's work from the realisation of the program.

Key words: preschool pedagogue, preschool education, music, listening to the music, playing the musical instrument

OBSAH

ÚVOD.....	8
Teoretická část	9
1 Hudba a předškolní dítě	9
1.1 Hudba a její vliv na člověka	9
1.1.1 Co je to hudba	9
1.1.2 Vnímání hudby	10
1.1.2.1 Hudba a emoce	10
1.2 Hudební vývoj předškolního dítěte	11
1.2.1 Prenatální období.....	12
1.2.2 Období od narození do tří let.....	12
1.2.3 Období od čtyř do šesti let	15
1.3 Poslech hudby v předškolním věku	19
1.3.1 Poslech hudby	20
1.3.2 Hudební sluch.....	20
1.3.2.1 Přípravná fáze poslechových činností	21
1.3.2.2 Aktivní poslechové činnosti.....	22
1.3.2.3 Živě produkovaná a reprodukováná hudba	23
2 Hudba a vzdělávání v mateřské škole	24
2.1 Vzdělávání v mateřské škole	24
2.2 Hudební činnosti v obsahu předškolního vzdělávání	24
2.2.1 Uplatnění pěveckých činností v obsahu vzdělávání	25
2.2.2 Uplatnění hudebně-pohybových činností v obsahu vzdělávání.....	25
2.2.3 Uplatnění instrumentálních činností v obsahu vzdělávání	26
2.2.4 Uplatnění poslechových činností v obsahu vzdělávání	27
2.3 Využití hry na hudební nástroj v hudebních činnostech	28
2.4 Význam osobnosti pedagoga pro rozvoj dítěte.....	29

2.4.1 Význam osobností předškolního pedagoga na vliv dítěte.....	29
2.4.2 Význam předškolního pedagoga pro hudební rozvoj dítěte	30
2.4 Využití hudby v průběhu dne v mateřské škole	31
Praktická část	32
3 Cíle a metodologické řešení	32
3.1 Charakteristika skupiny	32
3.2 Plán evaluace.....	32
4 Nabídka aktivit s využitím hudby interpretované pedagogem	34
5 Shrnutí a diskuze	69
ZÁVĚR	72
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	73
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	74
PŘÍLOHA	75

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Hudba interpretovaná pedagogem v mateřské škole“, kdy mojí hlavní motivací pro vypracování této práce byl můj vlastní vztah ke hře na hudební nástroj a hudbě samotné. Piano, na které už hraji od svých osmi let, je tak pro mě zdrojem odpočinku, relaxace a odreagování, ale hlavně důležitý zdroj radosti, která vzácným způsobem obohacuje můj život. A přesně proto jsem si zvolila toto téma, kterým bych chtěla dětem v mateřské škole, ale i pedagogům poukázat na krásu a radost skrývající se ve hře na hudební nástroj, která při dalším rozvoji může dítě i pedagoga obohacovat stejným způsobem jako mě.

V teoretické části se budu zabývat hudbou a jejími vlivy, hudebním vývojem předškolního dítěte, poslechem hudby v tomto věku a rozvojem poslechových dovedností. Dále budu charakterizovat vzdělávání v mateřské škole, význam osobnosti pedagoga pro rozvoj dítěte, hudební činnosti v kontextu současného předškolního vzdělávání. V neposlední řadě se zaměřím na využití hry na hudební nástroj v hudebních činnostech a využití hudby v průběhu dne v mateřské škole.

V praktické části se zaměřím na vytvoření nabídky aktivit pro děti z mateřské školy s využitím hudby interpretované pedagogem. Tyto aktivity budu realizovat v mateřské škole a vyhodnotím je na základě vytvořeného evaluačního plánu. V evaluaci využiji přímé pozorování, pozorování videonahrávky a rozhovor. Hlavním cílem těchto činností bude s využitím vzoru pedagoga a poslechu hudby produkované jím samotným, podněcovat v dítěti vztah k hudbě a hudebnímu nástroji, prostřednictvím kterého může dítě později samo nacházet hodnotu hudby a radost z ní.

TEORETICKÁ ČÁST

1 HUDBA A PŘEDŠKOLNÍ DÍTĚ

1.1 Hudba a její vliv na člověka

1.1.1 Co je to hudba

Muzikolog Michal Rataj uvádí, že hudba je v nejzákladnější rovině zvuk v čase, který sebou nese nějakou estetickou hodnotu. Tyto zvuky v čase současně stanovují komunikaci. Z čehož vyplývá, že hudba musí existovat bipolárně, ve vztahu, kdy jeden hudbu vysílá a druhý ji přijímá.¹

Hudba ve srovnání s výtvarným uměním se nám jeví zcela jako nehmotná. Obrazy a sochy jsou hmatatelné a stále k dispozici, zatímco hudba je nemateriální a po doznění posledního tónu mizí. Z toho vyplývá, že hudba není věc, ale děj.²

Hudba z pohledu společenského významu je dílem lidských generací, doprovází lidstvo od jeho vzniku a je součástí všech revolučních a sociálních zápasů. Je to mravní hodnota národa, která je nejvyspělejší a nejopravdovější a lidmi nejvíce milované umění.³

Pavel Jurkovič (2012) uvádí, že hudba je vyjádřením kreativity, a to ve všech svých podobách. Je součástí psychofyzického chování dětí a nezbytnou součástí jejich životních projevů, které dítě prožívá celým tělem. Na závěr Jurkovič uvádí, že „*Bez hudby by ztratilo lidství jeden svůj důležitý rozměr.*“ (Jurkovič s. 11)⁴

Jsou názory, zda v dnešní civilizované době, kdy nastává mechanizace hudby, potřebujeme ještě hudbu aktivně provozovat, když dnes má posluchač k dispozici bez námahy všechny hudební žánry. Proti těmto nepodloženým názorům se staví objektivně platné poznatky z hudebně psychologických, lékařských a sociálních výzkumů, které jednoznačně ukazují na velký význam hudby a hudebních aktivit v rozvoji jedince, na mentálně hygienický vliv samotného hudebního prožitku

---

¹ SOUKUP, Petr. Co je hudba. In: *Česká televize* [online]. 2010 [cit. 2018-09-15].

² FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. 2005. ISBN 80-246-0965-7. s.13

³ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1974. s.6-7

⁴ JURKOVIČ, Pavel. *Od výkřiku k písničce*. 2012. ISBN 978-80-7367-750-3. s.10-11

a hudební činnosti. To také potvrzuje, že člověk v současné společnosti bude hudbu potřebovat mnohem více k udržení psychického zdraví.⁵

Michal Rataj uvedl, že zajímavostí je, že hudba umí výjimečným způsobem překračovat různé druhy kultur. Hlavním klíčem k porozumění je rytmus, který je jedním ze základních vyjadřovacích složek hudby a podobným způsobem ho dokážou vnímat lidé po celém glóbu.⁶

1.1.2 Vnímání hudby

Prof. MUDr. Josef Syka, DrSc. uvedl, že při vnímání hudby je odlišná aktivita levé a pravé hemisféry mozkové, konkrétně ve spánkovém laloku, kde se nachází sluchová kůra. Pravá hemisféra vnímá změny ve výšce tónu, tedy melodii a levá hemisféra vnímá řeč a zpracovává informace o časových parametrech zvuku, to znamená o rytmu. Nejvýraznější dopad vnímání hudby je na limbický systém, který je centrem našich emocí. Především v amygdale se nám ukládají vzpomínky spojené s pocity a zde se i rozhoduje, zda budeme zvuk vnímat jako příjemný, nebo nepříjemný.⁷

1.1.2.1 Hudba a emoce

Hudba tedy vyvolává emoční reakci. Podle Powella emoční reakce souvisí s poslouchanou hudební skladbou. To znamená, že příslušná skladba vyvolává příslušnou emoci. To potvrzují psychologové, kteří zjistili, že člověk dokáže velmi dobře zachytit myšlenou náladu skladby, a to i když hudba není živě reprodukována. Přesto, že v hudbě dokážeme zachytit základní hudební myšlenku, není už možné dešifrovat detailní emoční informace. To znamená, že určitou skladbu jeden člověk vnímá jako radostnou a hravou a další v ní slyší radost a hrdost. Zajímavostí je, že pokud je hudba radostná, máme sklon se začít chovat radostně, ale vyvolává-li hudba negativní emoce jako je zlost, obvykle to pouze jen konstatujeme a v chování se to neprojeví. Výjimku tvoří hudba ve filmu, která ve spojení s vizuálním obrazem navozuje stupňování pozitivních i negativních emocí.⁸

---

⁵ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1974. s.9

⁶ SOUKUP, Petr. Co je hudba. In: *Česká televize* [online]. 2010 [cit. 2018-09-15].

⁷ SOUKUP, Petr. Co je hudba. In: *Česká televize* [online]. 2010 [cit. 2018-09-15].

⁸ POWELL, John. *Emoční síla krásných zvuků, aneb, proč máme rádi hudbu*. [2018]. ISBN 978-80-7554-162-8. s.34-35

Hudba nás ovlivňuje nejen když vědomě nasloucháme hudbě, ale působí na nás, i když jí nevěnujeme vědomou pozornost. Hudba v pozadí, tedy hudební kulisa, je většinou jednoduchého složení s rychle rozpoznatelným emočním obsahem. Převážně se s ní můžeme setkat v obchodních centrech a restauracích.⁹

Výzkum, který byl realizován v Londýně roku 2011 na degustaci vín potvrzuje, jak lze vnímání člověka ovlivnit. Hosté dostali jednorázově vína očíslovaná od jedné do pěti. Jejich úkolem bylo vína ochutnat a zhodnotit. Během ochutnávky se hudební kulisa postupně měnila od klidné klasiky až po dramatickou hudbu. Hosté nevěděli, že první a poslední víno je stejné a že hudební kulisa má svůj velký význam. Výsledky potvrdily, že chuť vína odpovídala náladě hudby. Víno v první skleničce bylo hodnoceno jako jemné a příjemné, avšak to samé víno v poslední skleničce bylo charakterizováno intenzivní a těžkou chutí. Víno v první skleničce nikdo neohodnotil jako nejchutnější, zato víno s číslem pět bylo nejoblíbenější. Je to až neuvěřitelné, jak snadno se dá vnímání ovlivnit.¹⁰

1.2 Hudební vývoj předškolního dítěte

Hudební vývoj můžeme chápat jako součást procesu duševního vývoje lidské osobnosti.¹¹ Sedlák, Váňová (2013) uvádí definici hudebního vývoje jako proces, tvořený trvalými změnami v psychických strukturách a funkcích, který je závislý na vybavenosti jedince, jeho komunikaci s hudebním prostředím a kvalitě hudebně výchovných podnětů. Z definice tedy vyplývá, že kromě vloh dítěte závisí hudební vývoj i na jeho hudebních zkušenostech a na tom, v jaké míře a s jak kvalitními hudebními podněty se bude dítě setkávat. Sedlák, Váňová (2013) dále uvádí, že jde o nepřetržitý, dlouhodobý a samovolný proces od jednoduchých hudebních procesů přes přesnější a stále hlubší zpracování hudby v psychice a dokonalejší vnímání, prožívání a poznávání hudby.¹²

---

⁹ POWELL, John. *Emoční síla krásných zvuků, aneb, proč máme rádi hudbu*. [2018]. ISBN 978-80-7554-162-8. s.40-41

¹⁰ POWELL, John. *Emoční síla krásných zvuků, aneb, proč máme rádi hudbu*. [2018]. ISBN 978-80-7554-162-8. s.16

¹¹ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1974. s.6

¹² SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.355

1.2.1 Prenatální období

V zahraniční hudebně psychologické literatuře se objevovaly případy hudebníků, kteří v dospělosti poslouchaly pro ně novou a zcela neznámou skladbu, a přitom měli pocit, že ji velmi dobře znají. Vysvětlujeme si to tím, že jejich matka v době těhotenství dotyčnou skladbu poslouchala nebo interpretovala. Skrze vnímání a prožívání skladby matkou to vnímal i plod. Proto na začátku 20. století se matkám doporučovalo zpívat a tím tak působit na rozvoj hudebního nadání dítěte.¹³

Jak uvádí Franěk (2005), plod v těle matky je schopný vnímat okolní zvuky od čtvrtého až třetího měsíce před narozením. To je období, kdy se sluchový systém stává plně funkčním a umožňuje plodu vnímat zvuky z okolí v období okolo čtyř až tří měsíců před narozením. Reakce lidského plodu na vnější zvuky se projevují buď úlekem, které zapříčiní zrychlení srdečního tepu plodu, nebo zklidněním, které zpomalí srdeční tep.¹⁴

Slavíková (2012) považuje za důležitou skutečnost psychické naladění matky, které velmi ovlivňuje psychický a fyzický vývoj plodu. Považuje za důležité, aby matka poslouchala takový typ hudby, který ji uklidňuje nebo dodá energii a pozitivně ji naladí. Doporučuje se vyhnout hlasité a agresivní hudbě.¹⁵

O důležitosti duševního stavu matky se zmiňuje i Jurkovič (2012). Duševní stav matky je osudové rozhodnutí pro prenatální vývoj plodu a jeho další vývoj. Matka, která zpívá, je plna pohody a klidu, který se přímo přenáší na plod. Dítě v poslední třetině těhotenství je schopno reagovat pohybem na akustické signály, rozpoznat matčin hlas a reagovat na něj. To umožňuje zpívající matce s dítětem komunikovat.¹⁶

1.2.2 Období od narození do tří let.

Dle Slavíkové (2012) je hudební vývoj v tomto období důležitou součástí psychického a tělesného vývoje dítěte, kde dominuje senzorio-motorická činnost. V senzorio-motorických činnostech dítě vnímá svět kolem sebe svými smysly, na které reaguje

---

¹³ SLAVÍKOVÁ, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2012 [cit. 2018-10-23].

¹⁴ FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. 2005. ISBN 80-246-0965-7. s.127-128

¹⁵ SLAVÍKOVÁ, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2012 [cit. 2018-10-23].

¹⁶ JURKOVIČ, Pavel. *Od výkřiku k písničce*. 2012. ISBN 978-80-7367-750-3. s.13

prostřednictvím motoriky.¹⁷Sedlák, Váňová (2013) uvádí, že J. Piaget, A. N. Leontjev nebo W. Köhler a mnoho dalších psychologů potvrdilo důležitost motorických složek při vnímání hudby, které vnímání výrazně zpřesní a urychlí.¹⁸

Začátek hudebního vývoje dítěte je spjat s prožíváním rytmu. Smysl pro rytmus se utváří na základě biologického rytmu v těle dítěte (puls, dýchání, tep aj.), které jsou v součinnosti s tělesnými reakcemi na rytmus hudby.¹⁹ Dítě dokáže již přibližně v šesti měsících svého života reagovat spontánním pohybem na výraznou ostře rytmickou hudbu. V roce a půl dítě reaguje na vnímanou rytmickou hudbu pohyby celého těla, kdy primárně zapojuje horní a dolní končetiny. Tyto pohyby jsou zpočátku nekoordinované s hudbou. K jejich zpřesnění dochází v průběhu třetího roku života dítěte.²⁰

Sedlák, Váňová (2013) uvádí, že sluchový analyzátor je natolik vyvinutý, že začíná fungovat již několik dní po narození a je schopen zpracovat i hudební podněty a je také prostředkem pro tzv. palpebrálního reflexu. To je mžiknutí očních víček spojené s reakcí na silnější zvukový podnět. Sluchový analyzátor na základě biologického dozrávání a okolních zvukových podnětů je během prvního půl roku života dítěte ve „zkušebním období“.²¹ Slavíková (2012) uvádí, že v prvních měsících života se projevuje tzv. sluchová dominanta, která představuje výrazné soustředění dítěte na zvuk.²² O sluchové dominantě se zmiňuje i Sedlák, Váňová (2013), kde uvádějí, že názory na výskyt sluchové dominanty se liší. Jeden z uvedených termínů výskytu je již do druhého týdne života, který uvádí Sedlák (1974) a druhý termín, který uvádí Slavíková (2012), je v rozmezí prvních měsíců života. Výrazným projevem zvukové dominanty, která může trvat až několik minut, je zklidnění a znehybnění dítěte, a to při středně silném zvuku. Na silný zvukový podnět dítě v tomto období reaguje trhnutím.²³

---

¹⁷ SLAVÍKOVÁ, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2012 [cit. 2018-10-10].

¹⁸ SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.360

¹⁹ SLAVÍKOVÁ, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2012 [cit. 2018-11-10].

²⁰ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1974. s.84

²¹ SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.359-360

²² SLAVÍKOVÁ, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2012 [cit. 2018-11-10].

²³ SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.459

Sedlák (1974) vymezuje první reakce na pronikavější a silnější zvuky mezi 3.- 8. týdnem. Dále vymezuje konec 2. měsíce života dítěte jako počátek vnímání tónů. Ve 3.- 4. měsíci dítěte uvádí reakci otočení hlavičky směrem k zdroji zvuku. Takto dítě reaguje i na mluvící a zpívající osoby. V 1. roce života se objevují projevy účasti dítěte na matčině zpěvu, který ho utiší úspěšněji než hračky. Rozvoj hudby v tomto období je ovlivněn zejména i rozvíjející se sluchovou citlivostí a hlasovou funkcí, na kterou navazuje rozvoj řeči, který tvoří přechod k pěvecké činnosti.²⁴

Sedlák, Váňová (2013) uvádí, že dítě reaguje na mluvní hlas a zpěv matky dříve než na zvuky hudebních nástrojů, což uvádí jako příčinu faktu, že se matkám daří dítě v prvních měsících života zklidnit pouze vlastním zpěvem. První sociální reakce projevující se úsměvem na matčin zpěv je zaznamenána po půl roce života dítěte.²⁵ K tomu Slavíková (2012) uvádí, že jsme oprávněni se domnívat, že zpěvem matky se dítěti zintenzivní průběh jeho senzitivního období a umožní dítěti později najít oblibu ve zpěvu. Společný pěvecký projev matky a dítěte zároveň upevňuje jejich citové pouto a urychluje se socializace dítěte.²⁶

O senzitivním období se zmiňují i Sedlák s Váňovou (2013). Toto období vymezují od dvou do sedmi měsíců života dítěte, kdy je organismus více citlivý na specifické vnější podněty a dítě si vytváří vazbu k jedné osobě, nejčastěji k matce. Tento vztah je pro dítě velmi důležitý a klíčový k dalšímu celkovému vývoji dítěte. Tuto vazbu, která dítěti poskytuje přísun citových a sensorických podnětů je možno snadno uskutečnit i prostřednictvím zpěvu matky.²⁷

V tomto období zpěv matky umožňuje dítěti přirozeně rozvíjet diferenciaci tónových podnětů, která je ze začátku méně přesná. Dítě do půl roku reaguje na větší intervaly jako je tercie nebo kvinta. Na intervaly celého tónu a půltónu je dítě schopno reagovat až na konci prvního roku. Velmi znatelné jsou ale individuální rozdíly u jednotlivých dětí.²⁸

---

²⁴ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1974. s.84

²⁵ SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.359

²⁶ SLAVÍKOVÁ, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2012 [cit. 2018-11-10].

²⁷ SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.359-360

²⁸ SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.360

Jurkovič (2012) uvádí souvislost matčina zpěvu nejen s hudebním, ale i s řečovým vývojem, kdy dítě sbírá ze zpěvu matky zásobu řečových zvuků, které jsou zprostředkovány velmi srozumitelnou formou. Dále uvádí, že první slabiky nebo krátká slova, které dítě vydává, jsou společné pro děti na celém světě a je možné, že slyšíme zvukovou podobu řeči našich prapředků.²⁹

Od narození dítěte se také aktivně vyvíjí jeho hlasový orgán. Slavíková (2012) připomíná známý vrozený nepodmíněný reflex hned po narození, kdy dítě křičí a tím se projevuje funkčnost hlasu. Uvádí dále, že rozsah hlasu novorozence je velmi malý, jeho poloha se pohybuje v rozmezí kolem a¹. Rozsah hlasu se rozšiřuje až od 3. nebo 4. měsíce, kdy dítě s hlasem experimentuje, snaží se napodobovat slyšené projevy a pohrává si s vlastním hlasem jako se zvukem. Mezi druhým a třetím rokem začíná dítě intonovat různé popěvky a písně.³⁰ Stejný poznatek vyplývá i z výzkumu M. Kodejšky – mnohé děti v roce a půl dokáží v transpozici zazpívat rytmicko-melodické popěvky.³¹

První pěvecké pokusy dítěte jsou často spojovány se spontánním projevem těla. Kolem třetího roku dítěte, kdy dochází k rozvinutí analyticko-syntetické činnosti mozku a upevnění nervově-svalové koordinace se na tomto základě zdokonaluje řečový projev a zpřesnění pěvecké reprodukce. Rozsah pěveckého hlasu dítěte je značně individuální, ale převážně se pohybuje v rozpětí velké tercie (čtyři půltóny). Z počátku se objevují primární tóny, které jsou fyziologicky nejlehčeji tvořené v rozpětí od es¹-g¹. V půlce třetího roku dítěte pozorujeme spontánní zpěv, kterým vyjadřuje nejen své pocity a nálady, ale objevuje se zde i první práce s hudební představivostí. Úspěšný rozvoj pěvecké reprodukce a melodického cítění velmi ovlivňuje dostatek pěveckých podnětů, které jsou nejčastěji zprostředkovány zpěvem matky a sourozenců.³²

1.2.3 Období od čtyř do šesti let

Sedlák, Váňová (2013) uvádí, že období od čtyř do šesti let z pohledu anatomického a psychofyziologického hlediska je nejdůležitější etapou pro hudební vývoj dítěte. Je-li

²⁹ JURKOVIČ, Pavel. *Od výkřiku k písničce*. 2012. ISBN 978-80-7367-750-3. s.20

³⁰ SLAVÍKOVÁ, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2012 [cit. 2018-11-10].

³¹ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. 2002. ISBN 80-7290-080-3. s.15

³² SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.361-362

v tomto období hudební vývoj zanedbáván, je negativně ovlivněn další úspěšný hudební rozvoj a celkový vztah dítěte k hudbě.³³

Rozvoj hudebních činností je v tomto období velmi vhodný a přirozený. Dítě má dobré předpoklady tělesné i duševní pro aktivní kontakt s hudbou, a to prostřednictvím zpěvu, instrumentálních činností i pohybu na hudbu.³⁴

U předškolních dětí je pohyb jedním z nejpřirozenějších projevů. Hudebně-pohybová výchova urychluje hudební i estetický vývoj dítěte. Při těchto činnostech se dítě rozvíjí v rytmickém cítění, učí se rozeznávat dynamické a tempové rozdíly a podporuje vnímání melodie. Pomocí pohybu, který je spojen s hudbou, si dítěti zintenzivní vlastní prožitek a zkušenost s hudbou.³⁵

Sedlák a Váňová (2013) zdůrazňují, že celkovým rozvojem tělesné motoriky dítěte se zároveň zlepšuje i koordinace tělesných pohybů s charakterem hudby. Současně vzniká i předpoklad pro hru na dětské nástroje. Zmiňují pedagogické zkušenosti Z. Janžurové, které přesvědčivě potvrzují, že při správně zvoleném postupu lze začít s výukou na klasický hudební nástroj už v předškolním věku.³⁶

Ke hře na nástroj se vyjadřuje i Lišková (2006) a uvádí, že instrumentální hra je pro děti typická již ve velmi raném věku. Za předstupeň hry na nástroje se dá považovat i manipulace se znějícími hračkami a chrastítka charakteristická v kojeneckém období. Hra se zvukovými hračkami dítěti umožňuje tříbení sluchového vnímání a objevování nových zvuků. Také má vliv i na rozvoj jemné motoriky a koordinaci pohybu při samotné manipulaci s hračkou. Rozvojem hudebních schopností prostřednictvím hudebních nástrojů se zabýval již J. A. Komenský, který v *Informatorium školy mateřské* doporučoval, aby matky svým dětem zpívaly písně a dávaly dítěti možnost hrát na hudební nástroje jako je píšťalka, bubínek nebo dětské housličky. V mateřské škole se setkáváme s tzv. elementární hudební výchovou, kde se soustředíme pouze na nejjednodušší prvky v hudbě.³⁷

---

³³ SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.364

³⁴ SLAVÍKOVÁ, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2012 [cit. 2018-11-21].

³⁵ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.46-47

³⁶ SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.363

³⁷ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.99-100

I v předškolním období můžeme sledovat souvislost rozvoje řeči a hudebnosti. Jak uvádí Lišková (2006), zpěv je stejně jako řeč přirozeným projevem člověka a rozvíjí celkovou muzikálnost dítěte. Zpěv prohlubuje dýchání, zlepšuje kvalitu dětské řeči a využívá se při léčbě koktavosti, vede ke zlepšení soustředění a zmírnění vnitřního napětí a neklidu. Prostřednictvím zpěvu se zlepšuje i paměť, pozornost, přirozená tvůrčí aktivita a představitivost. Vokální aktivity napomáhají dítěti přemáhat komunikační bariéru a podporují jeho sebevědomí. Zpěv je pro dítě v mateřské škole nepostradatelnou součástí každodenního života.³⁸

Toto období, které umožňuje intenzivní rozvoj pěveckých dovedností, charakterizuje typický tón dětského hlasu, který je poměrně lehký, slabý a barevně „světlý“. Tuto barvu dětského hlasu způsobuje hrtanové svalstvo, které ještě není plně funkční a hlasivky tak kmitají převážně na okraji hlasové štěrbin. Mnoha výzkumy zkoumaný byl hlasový rozsah předškolního dítěte. Tímto tématem se u nás zabývali například F. Lýsk, V. Vrabelová, V. Mišurcová a jiní. Výsledky výzkumů se lišily, ale autoři se převážně shodli na tom, že individuální rozdíly se týkají většinou horní hranice hlasového rozsahu. Hudební rozsah je ovlivněn věkem a pěveckou aktivitou dítěte. V obecné rovině je předpokládán zvětšení hlasového rozsahu dítěte ve věku od čtyř do šesti let z počátečního e^1-a^1 na rozpětí d^1-b^1 .³⁹

Základem pro pěvecký a intonačně čistý hlas dítěte je aktivace sluchu, která rozvíjí sluchově-fonační spojení. Pro čistý hlasový projev je potřeba, aby dítě dokázalo odlišit hlasový projev od hlasového projevu ostatních dětí a dokázalo se ztišit tak, aby svůj hlas slyšelo. K intonační čistotě také velmi napomáhá doprovod na klávesový nebo strunný hudební nástroj.⁴⁰ Zezula (1987) uvádí jako vhodné nástroje pro doprovod klavír, kytaru, nebo housle.⁴¹

Z výzkumů o kvalitě pěvecké reprodukce vyplývá, že jen nepatrné množství dětí ve věku čtyř a pěti let jsou schopny zazpívat písničku intonačně správně. Větší půlka se přibližuje více či méně k melodickému obrysu písně a pak jsou tu i děti, které

---

³⁸ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.21

³⁹ SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s. 363

⁴⁰ SLAVÍKOVÁ, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2012 [cit. 2018-11-22].

⁴¹ ZEZULA, Jiří. *Hudební výchova v mateřské škole: metodika*. 1987. s.131

reprodukuje tzv. monotonii (nerespektování výškového pohybu melodie). Čistý zpěv je stěžejním problémem jak v předškolním věku, tak i u dětí na základní škole. Jedna z nejzávažnějších příčin neúspěšného zpěvu je nerozvinutý hudební sluch, s kterým souvisí i absence hudební představivosti, pěveckých dovedností a návyků, tonálního a rytmického cítění.⁴²

Hudební pedagogika v dnešní době zná problém tzv. dětské nezpěvnosti. Jde o děti, které nemají zkušenost s tvořením zpěvního hlasu a na tomto základě dítě zaujme odmítavý postoj k zpěvním projevům, protože má pocit, že to neumí. Dětská nezpěvnost není pouze otázkou estetiky, ale může souviset i se začínajícím foniatrickým nebo logopedickým problémem.⁴³ Tichá (2014) uvádí, že náprava nezpěvnosti je možná. V mladším věku ale probíhá rychleji z několika důvodů. Dítě v tomto věku nemá chybný způsob hlasu plně fixován a lze ho snadněji vrátit do správných poloh. Dochází k výraznému rozvoji hudebních schopností, zvláště pak sluchové diferenciaci, hudební paměti a představivosti. Dítě také není zatíženo tolik psychicky, protože není blokováno sebekritičností a negativním hodnocením svého hlasu. Z těchto důvodů by se s nápravou hudebně a pěvecky zaostávajícího dítěte mělo začít už v předškolním a mladším školním věku.⁴⁴

Ve čtvrtém roce dítěte se velmi intenzivně rozvíjí sluchový analyzátor a jeho výšková diferenciační schopnost, která je podněcována biologickým zráním, výchovnými podněty a podněty z okolí. Výšková diferenciační schopnost pak vzroste od šesti let asi dvojnásobně. V souvislosti se automaticky vyvíjí i hlasový orgán a síla hlasového svalstva. Nastává automatizace tvoření tónu a upevňování pěveckých dovedností.⁴⁵

Zdokonalování sluchové diferenciaci umožňuje také dítěti vnímat obsah hudební stránky. Dítě si vytváří základní poslechové zkušenosti, a to i v oblasti hudby instrumentální. Dítě začíná kolem čtvrtého roku emocionálně prožívat výškové vztahy v melodii. Na základě toho se upevňuje a rozvíjí tonální cítění dítěte, které se dále zpřesňuje. Současně se v tomto období prohlubuje dynamika citových reakcí k hudbě.

---

⁴² SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.363-364

⁴³ SLAVÍKOVÁ, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2012 [cit. 2018-11-22].

⁴⁴ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. 2014. ISBN 978-80-262-0648-4. s.34-35

⁴⁵ SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.362

Dítě rozlišuje hudbu vážnou, radostnou a veselou. Podstatnou roli a intenzivní vliv na to, jak dítě vnímá hudbu, sehrává emocionální zbarvení a dokonalost zpěvu pedagoga a jeho hra na hudební nástroj.⁴⁶

Na základě vývoje se v tomto věku také postupně zvětšuje kapacita hudební paměti. Dítě poznává a seznamuje se s novými písněmi a skladbičkami, které slýchá opakovaně a následně si dokáže melodii několikrát slyšenou vybavit a tím přispívá k formaci základních hudebních představ. Uplatňuje zde emocionalitu a fantazii, která ho vybízí k improvizaci.⁴⁷

Pro dítě v tomto období je hudba součástí hry, kouzelného světa pohádek a říkadel. Dítě samo vymýšlí popěvky, pokouší se zpívat a s oblibou vyluzuje zvuky na dětské nástroje.⁴⁸

1.3 Poslech hudby v předškolním věku

Hluk je přirozenou součástí životního prostředí. Zvýšená míra hluku nám způsobuje kromě fyzických i psychické problémy, které nám například nezpůsobí znečištění ovzduší, které má vliv pouze na fyzickou stránku. Aniž si to uvědomujeme, jsme vystavováni hudebnímu smogu, a to jak nedobrovolným poslechem hudebních kulis v obchodech a restauracích, tak i zvukově zesílených a předimenzovaných reklam. Na hluk kolem nás si přivykneme, ale to nezmění negativní ovlivnění prahu našeho slyšení. Proto bychom s dětmi o hluku a ochraně jejich sluchu měli mluvit od raného věku.⁴⁹ Tichá a Raková (2007) uvádí, že před tímto zvukovým smogem se sluch podvědomě brání a přestává rozlišovat a třídit zvukové informace a učí se je neposlouchat. Sluch potom dokáže zaujmout jen výrazná, hlasitá a opakující se melodie nebo nápadný rytmus. Ve složitější hudbě se dítě neorientuje a vnímá to jako další hluk.⁵⁰

---

⁴⁶ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1974. s.88

⁴⁷ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1974. s.88

⁴⁸ DRÁBEK, Václav. *Stručný průvodce hudební psychologií*. 2004. ISBN 80-7290-161-3. s.57

⁴⁹ RAKOVÁ, Milena. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. 2009. ISBN 978-80-7367-543-1. s.11

⁵⁰ TICHÁ, Alena. *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let*. 2007. ISBN 978-80-7367-100-6. s.11

Cílem hudebního poslechu v předškolním vzdělávání je dětem ukázat a naučit je vnímat krásu a jedinečnost hudby. Vytváříme tak kladný vztah k samotnému umění, ale zároveň obohacujeme i citový život dětí.⁵¹

1.3.1 Poslech hudby

Hudba dokáže bez jediného slova popsat a vylíčit příběh, bez jediné barvy vymalovat přírodní scenerii, vybídnout k tanci, zachytit radost i žal. Způsob, kterým k nám hudba promlouvá, jsou tóny a vztahy mezi nimi. V hudební komunikaci je vystavěno šest základních výrazových prostředků: tempo, rytmus, dynamika, melodie, barva a harmonie. Tyto výrazové prostředky se vzájemně podporují, vždy je tu ale jeden, který je hlavním rysem skladby a napovídá sdělení hudby. V průběhu skladby dochází k proměnám výrazových prostředků, které vyvolávají na základě emocí hudební zážitek. Tyto výrazové proměny na nás působí bezprostředně, aniž bychom si to uvědomovali.⁵² Při poslechu hudby je důležitou schopností hudební sluch.

1.3.2 Hudební sluch

Sedlák, Váňová (2013) uvádí, že hudební sluch je komplexní schopnost umožňující orientaci v tónovém prostoru. Na základě hudebního sluchu dochází k identifikaci zvuku, psychickému zpracování a zachycení vzájemných vztahů výškových, dynamických a časových.⁵³

Sedlák (1974) uvádí, že hudební sluch není stálý a neměnný fakt. Zdokonaluje se kontaktem s hudbou a zpěvem. Tím se rozvíjí citlivost k hudbě a jejím vyjadřovacím prostředkům. Dokonalejší se stává i estetické vnímání.⁵⁴

S předpoklady hudebního sluchu se rodí všechny děti. To, jak bude rozvoj hudebního sluchu úspěšný, závisí na mnoha faktorech, ale jeden z nejvíce ovlivňujících faktorů je co možná nejdřívejší ponoření do světa hudby.⁵⁵

---

⁵¹ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.137

⁵² RAKOVÁ, Milena. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. 2009. ISBN 978-80-7367-543-1. s.147

⁵³ SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. s.113-114

⁵⁴ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1974. s.99

⁵⁵ JUDOVINA-GALPERINA, Tat'jana Borisovna. *U klavíru bez slz, aneb, Jsem pedagog dětí*. 2000. ISBN 80-902932-0-4. s.46

1.3.2.1 Přípravná fáze poslechových činností

Různost zvuků je přirozenou součástí prostředí. Zejména blahodárně a příjemně na nás působí zvuky přírodního prostředí. Tyto zvuky znějí v různých nepřekrývajících se frekvencích. To znamená, že jsme schopni vnímat najednou šumění lesa, zpěv ptáků apod. Jsme-li vnímaví k těmto zvukům, postupně objevujeme jemnější zvukové frekvence a sluchový prožitek je dokonalejší.⁵⁶

Zvuky z přírodního prostředí jsou pro nejmenší děti zajímavým hudebním podnětem. Děti si všímají zpěvu ptáků, hlasů zvířat a dalších různých zvuků, které se snaží napodobit, čímž se rozvíjí sluchový, ale i hlasový aparát. Prostřednictvím sluchových cvičení, založených na rozeznávání různých zvuků, hluků nebo hlasů jednotlivce, které jsou u dětí nejoblíbenější, učíme děti rozlišovat škálu zvuků a tónů a vedeme je k soustředěnému vnímání.⁵⁷

Jurkovič (2011) uvádí, že po důkladném seznámení dítěte s hlasem matky je možné zprostředkovat hudbu reprodukovanou, ale jen po malých dávkách. U dětí do šesti let bychom reprodukované skladby, zvláště jde-li o instrumentální hudbu, měli doplnit vhodným komentářem. Zaměřit bychom se měli na to, jaká byla skladba. Byla rychlá nebo pomalá, smutná nebo veselá. V případě písničky se na obsah ptáme už dětí od čtyř let. Zaměřujeme se i na rozlišení zpívajícího hlasu a instrumentálního doprovodu. Ptáme se, jde-li o mužský, ženský nebo dětský hlas a který nástroj písničku doprovází.⁵⁸

Lišková (2006) také uvádí jako námět k poslechu předškolního dítěte rozlišování lidského hlasu na ženský a mužský. Už se ale nezmiňuje o rozlišení dětského hlasu jako Jurkovič (2011).

Lišková (2006) uvádí, že poslechem hudby rozlišujeme i tóny vysoké nebo nízké, hlasitost na silnou nebo slabou a tempo na rychlé nebo pomalé. Jako první zkušenost dítěte s poslechem hudby uvádí při poslechu lidových popěveků a písní, kdy se dítě nejdříve věnuje poslechu a vzápětí pokusu o imitaci hudebních říkadel, vycházejících

---

⁵⁶ RAKOVÁ, Milena. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. 2009. ISBN 978-80-7367-543-1. s.13

⁵⁷ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.138

⁵⁸ JURKOVIČ, Pavel. *Od výkřiku k písničce*. 2012. ISBN 978-80-7367-750-3. s.124

z tzv. kukačkové tercie. V neposlední řadě autorka uvádí i hudebně-pohybové hry jako další část přípravy na aktivní hudební poslech dítěte⁵⁹

1.3.2.2 Aktivní poslechové činnosti

Raková (2009) uvádí, že dítě intenzivně prožívá všechno, kde může uplatnit svoji fantazii, a vybavuje si jen to, co prošlo jeho přímou zkušeností. Při poslechu hudby dítě uplatňuje obojí, jak aktivitu, která se projevuje dovedností zpívat nebo soustředěně naslouchat, tak představivost a fantazii, kde se jedná o životní zkušenosti dítěte.⁶⁰

Lišková (2006) uvádí, že aktivní poslech hudby je nejčastěji spojován s pohybovou výchovou, hrou na tělo a pohybovou improvizací.⁶¹ Podle Jenčkové (2005) je pohyb při poslechové činnosti velmi efektivní prostředek, který přispívá k větší citlivosti dětí na hudebně výrazové prostředky a jejich změny, usnadňuje dítěti rozpoznat hudební formy a emoční typy hudby. Dítě prostřednictvím pohybu v reakci na hudbu bezprostředně vyjadřuje své zážitky. Pohyb nemusíme vnímat jen jako způsob zprostředkované komunikace o hudbě, ale pro pedagoga je to i zdroj efektivní zpětné vazby poukazující na percepční úroveň dítěte.⁶²

Jestliže dítě hudební skladbu pozná ve spojení s pohybem, je jednodušší se skladbou pracovat v rozumové oblasti formou otázek. Například, k čemu by se hudba lépe hodila k pochodu nebo tanci atd. S tím souvisí i motivace, která dokáže hudbu dítěti přiblížit. Skladba s námětem vyvolává v dětech různé asociace situací a představ, které vychází z jeho zkušeností. Na základě těchto zkušeností mohou lépe porozumět hudební řeči, a tím z hudby získávat uklidnění, odpočinek a radost.⁶³

Raková (2009) podobně uvádí, že aktivní poslech hudby u dítěte podporujeme zaměřením pozornosti na charakter poslouchané skladby (skladba je veselá nebo smutná, dá se při ní spát nebo tancovat atd.). Také můžeme pozornost dítěte zaměřit k námětu skladby; probouzející den, postava běhá, poskakuje nebo pomalu jde atp. Pozornost můžeme zaměřit i k průběhu celé skladby; po naslechu celé skladby se dítě pohybem, slovně nebo kresbou vyjádří k tomu, jak a čím ho skladba zaujala. Dále

⁵⁹ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.140

⁶⁰ RAKOVÁ, Milena. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. 2009. ISBN 978-80-7367-543-1. s.153

⁶¹ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.146

⁶² JENČKOVÁ, Eva. *Hudba a pohyb: ve škole*. 2005. ISBN 80-903115-7-1. s.135-136

⁶³ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.147-149

vedeme děti k podrobnějšímu poznání, proč skladba zní smutně nebo vesele, co to způsobilo, že slyším v hudební skladbě tok řeky atd. Tím učíme dítě porozumět hudební řeči.⁶⁴

Dítě skladba především zaujme, dokáže-li se v ní orientovat. Proto by skladba neměla přesahovat dvě až tři minuty. Skladba dítě zaujme i v případě, má-li věkově přiměřený úkol při poslechu, například rozlišení kontrastu tempa, nebo rozpoznání nálad dvou odlišných skladbiček.⁶⁵

Z počátku vybíráme velmi jednoduché hudební ukázky s jednohlasou melodií, kterou jsou děti schopny vnímat nejlépe. Jsou to převážně lidové písně, které interpretuje a zpěvem doprovází pedagog. Jako další přiblížení dítěte k hudbě je poslech hudebních pohádek. Mezi první poslechové skladby zařazujeme jednoduché a krátké instrumentální skladbičky hrané na jeden hudební nástroj a až poté můžeme zařazovat hudbu hranou různými hudebními seskupeními.⁶⁶

1.3.2.3 Živě produkovaná a reprodukováná hudba

Nejsilnějším citovým zážitkem je pro dítě živě produkovaná skladba, kterou v prostředí mateřské školy nejčastěji interpretuje pedagog. Je-li písnička nebo skladbička zahrána přímo pedagogem, osobou, kterou děti znají a mají ji rády, je pro ně prožitek z hudby intenzivnější a více emotivní. Další pozitivem je, že dítě kromě sluchových vjemů uplatňuje i zrakový vjem, kdy dítě nejen slyší, ale i vidí způsob hry na nástroj. Důležitou roli při vnímání skladby dítětem sehrává i vnímání a prožívání interpreta, které dítě výrazně vnímá a ovlivňuje to jeho postoj k poslechu.⁶⁷

Musíme ale uvést i pozitivum reprodukováné hudby v mateřské škole. Např. Lišková v něm vidí zprostředkování široké škály zvuků rozličných nástrojů a různých žánrů, které by jedna osoba nebyla i za sebestříznivějších podmínek schopna poskytnout.⁶⁸

---

⁶⁴ RAKOVÁ, Milena. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. 2009. ISBN 978-80-7367-543-1. s.153-154

⁶⁵ RAKOVÁ, Milena. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. 2009. ISBN 978-80-7367-543-1. s.153

⁶⁶ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.145

⁶⁷ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.143

⁶⁸ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.143

2 HUDBA A VZDĚLÁVÁNÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

2.1 Vzdělávání v mateřské škole

Vzdělávání probíhající v mateřské škole označujeme jako předškolní vzdělávání, u kterého předpokládáme, že plynule navazuje na rodinné vzdělání, prohlubuje ho a rozšiřuje. Předškolní vzdělávání je specifické věkovými zvláštnostmi dítěte, na jejichž základě by se měla odvíjet veškerá interakce žáka a pedagoga.⁶⁹ Celkový obsah předškolního vzdělávání je zpracován do školního kurikula, ve kterém podstatnou část tvoří vzdělávací nabídka, která je realizována různorodými činnostmi. Ty vycházejí z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV), z jeho pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a enviromentální. Konkrétní podobu činností si vypracovávají pedagogové sami prostřednictvím školního a třídního vzdělávacího plánu ve formě integrovaných bloků.⁷⁰

Přesto, že je vzdělávací obsah RVP PV rozčleněn do jednotlivých oblastí, je zachováno celkové integrované pojetí, které respektuje přirozenou celistvost osobnosti dítěte a jeho postupné začleňování do prostředí. Obsahy jednotlivých vzdělávacích oblastí se v praxi neustále prolínají a jejich rozdělení je pouze pomocné.⁷¹ Lišková uvádí, že integrované vzdělávání umožňuje propojit hudební činnosti jak v tzv. oborové interakci, tak i s mimohudebními činnostmi.⁷²

2.2 Hudební činnosti v obsahu předškolního vzdělávání

Hudební činnosti mohou přispívat k plnění mnoha dílčích cílů všech vzdělávacích oblastí. V této kapitole uvádíme jejich nejvýznamnější uplatnění.

---

⁶⁹SVOBODOVÁ, Eva. *Obsah a formy předškolního vzdělávání*. 2007. ISBN 978-80-7040-940-4. s.6

⁷⁰SVOBODOVÁ, Eva. *Obsah a formy předškolního vzdělávání*. 2007. ISBN 978-80-7040-940-4. s.10

⁷¹Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. (2018) [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2018. [cit. 2019-02-12]. s. 14

⁷²LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.3

2.2.1 Uplatnění pěveckých činností v obsahu vzdělávání

Zpěv je v hudebních činnostech velmi významný, protože rozvíjí základní hudební schopnosti. Děti jsou při zpěvu plně aktivní, píseň chtějí samy zpívat a naučit se ji, hudbu projevují samostatně.⁷³

Co se týká uplatnění pěveckých činností ve vzdělávacím obsahu RVP PV, pak v oblasti biologické jsou jedním z prostředků, které vedou k správnému držení těla a vedení dechu. V rámci zdravého životního stylu se zpěv zaměřuje i na psychohygienu a hlasovou hygienu. V oblasti psychologické v první podoblasti (Jazyk a řeč) se při zpěvu dbá na rozvoj správné artikulace prostřednictvím artikulačně-rytmických cvičení, rozpočítadel, melodizací říkanek nebo hudebního vzoru. V druhé podoblasti (Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace) vedeme děti k tvořivému zpěvu prostřednictvím hry na otázku a odpověď, dokončování melodických úryvků nebo melodizací textu. V třetí podoblasti (Sebepojetí, city, vůle) zpěvem u dítěte rozvíjíme emoce i empatii a na základě prožitých úspěchů přispíváme k získání sebevědomí dítěte. V oblasti interpersonální vedeme děti společným zpěvem k vzájemné toleranci, spolupráci a úctě, ke kladným vztahům mezi sebou prostřednictvím společného zpěvu písní nebo různých vokálních her. V sociálně-kulturní oblasti se zaměřujeme na zpěv lidových písní souvisejících s regionem, které jsou první, na jejichž základě vytváříme pozitivní vztah dětí k umění a kultuře vůbec. V oblasti enviromentální se v hudebních činnostech zabýváme tematickým zaměřením písně. Například přírodní náměty, písně etnických skupin nebo cizích národů. U cizích písní autorka upozorňuje na důležitost jednoduchosti textu a jako vhodné uvádí např. indiánské popěvky.⁷⁴

2.2.2 Uplatnění hudebně-pohybových činností v obsahu vzdělávání

Spojení hudby s pohybem a pohybu s hudbou je podstatou hudebně-pohybových činností. Není, ale tak důležité, jestli vycházíme z hudby nebo pohybu, důležité je, aby

---

⁷³ ZEZULA, Jiří. *Hudební výchova v mateřské škole: metodika*. 1987. s.47

⁷⁴ LIŠKOVÁ, Marie. Hudební výchova a vzdělávací obsah RVP PV. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2005 [cit. 2019-01-30].

pohybové a hudební projevy byly v souladu a mohly tak působit na všestranný rozvoj dětské muzikálnosti a tanečnosti.⁷⁵

Hudebně-pohybovými činnostmi v oblasti biologické rozvíjíme u dětí pohybovou koordinaci, kultivaci pohybu, rozvoj motoriky a správné držení těla, a to prostřednictvím chůze, běhu, hry na tělo, dětských tanečních her i pohybové improvizace. V psychologické oblasti v první podoblasti hudebně-pohybovými činnostmi rozvíjíme neverbální komunikaci s využitím pantomimického ztvárnění písni nebo hry na tělo. V druhé podoblasti rozvíjíme prostorovou představivost tanečními improvizacemi. Hry na napodobování pohybu a jednoduché tanečky pak rozvíjí paměť dítěte. Třetí podoblast rozvíjíme tanečními hrami, které v dětech podněcují cit k hudbě, empatii a ohleduplnost k ostatním na taneční činnosti se podílejících. Oblast interpersonální rozvíjíme hudebně-pohybovými činnostmi, ve kterých využíváme vzájemné spolupráce dvojic či celého kolektivu při pohybových a tanečních hrách. V sociálně-kulturní oblasti se pohybově-hudebními činnostmi zaměřujeme na využití lidových tradic, her a tanců.⁷⁶

2.2.3 Uplatnění instrumentálních činností v obsahu vzdělávání

Instrumentální hra je pro děti velmi přitažlivá a zajímavá. Podněcuje jejich zájem o hudbu a urychluje rozvoj hudebních schopností.⁷⁷

Hrou na rytmické a melodické nástroje rozvíjíme u dítěte v biologické oblasti jemnou motoriku. V první podoblasti psychologické oblasti rozvíjíme instrumentální hrou rytmické cítění s využitím her se slovy. Druhou podoblast podněcujeme i improvizovanou hrou na nástroj, kde výrazně rozvíjíme u dítěte fantazii, představivost a tvořivost. Hrou jednoduchých doprovodů u dítěte procvičujeme sluchovou paměť. Schopností hry na nástroj také utváříme v dítěti zdravé sebevědomí, čímž podporujeme třetí podoblast psychologické oblasti. Hrou na nástroj také můžeme rozvíjet interpersonální oblast.⁷⁸ Lišková (2006) uvádí, že hra na instrumentální nástroje vede dítě k vzájemné ohleduplnosti a tím je vedeno k regulaci hlasitosti

---

⁷⁵ ZEŽULA, Jiří. *Hudební výchova v mateřské škole: metodika*. 1987. s.176

⁷⁶ LIŠKOVÁ, Marie. Hudební výchova a vzdělávací obsah RVP PV. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2005 [cit. 2019-01-30].

⁷⁷ ZEŽULA, Jiří. *Hudební výchova v mateřské škole: metodika*. 1987. s.149

⁷⁸ LIŠKOVÁ, Marie. Hudební výchova a vzdělávací obsah RVP PV. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2005 [cit. 2019-01-30].

vlastního hraní ve skupině. V kolektivu dětí je hraní na nástroje také zpočátku podnětem konfliktů, které se děti učí řešit.⁷⁹ Autorka zde myslí zejména na dělení se o nástroje a střídání ve hře.

2.2.4 Uplatnění poslechových činností v obsahu vzdělávání

Poslechovou činností si dítě prvotně osvojuje nejjednodušší výrazové prostředky hudby. Na základě toho se postupně utváří hudební myšlení s neopakovatelnými citovými zážitky velmi potřebnými k tvoření vztahu s hudbu.⁸⁰

Poslechové činnosti v oblasti biologické uplatňujeme při relaxaci s využitím klidných hudebních ukávek. V první podoblasti psychologické oblasti poslech využíváme jako rozvoj neverbální komunikace, kdy dítě na základě poslechu se vyjadřuje kresbou, malbou nebo improvizovaným pohybem vyjadřujícím pocity ze slyšené hudby. V druhé podoblasti poslechovými činnostmi procvičujeme schopnost soustředěného vnímání, sluchovou paměť a na základě charakteristických krátkých skladeb rozvíjíme i představivost a fantazii dítěte. Poslechem především výrazně hudebně vyjadřovacích prostředků dítěti umožňujeme emoční prožitek, kterým rozvíjíme třetí podoblast psychologické oblasti. Lišková (2006) uvádí, že z pohledu interpersonální oblasti jsou poslechové činnosti prostředkem učení se naslouchání druhému a následně jeho respektu.⁸¹ V oblasti sociálně-kulturní poslechové činnosti propojujeme s tradicemi a vedeme děti k vnímání estetických hodnot. V oblasti enviromentální se pak zaměřujeme na úryvky etnické hudby.⁸²

Lišková (2005) dochází k závěru, že v obsahu RVP PV jsou hudební činnosti obsaženy ve všech vzdělávacích oblastech, a to i za předpokladu, že nejsou přímo zmíněny. Rozdíl je pouze v kladení důrazu a intenzity na hudební výchovu v jednotlivých oblastech.⁸³

---

⁷⁹LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.18

⁸⁰ ZEŽULA, Jiří. *Hudební výchova v mateřské škole: metodika*. 1987. s.132

⁸¹ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.18

⁸²LIŠKOVÁ, Marie. Hudební výchova a vzdělávací obsah RVP PV. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2005 [cit. 2019-01-30].

⁸³LIŠKOVÁ, Marie. Hudební výchova a vzdělávací obsah RVP PV. In: *Metodický portál: Články* [online]. 2005 [cit. 2019-02-04].

2.3 Využití hry na hudební nástroj v hudebních činnostech

V pěveckých činnostech je hra na hudební nástroj využívána jako doprovodná melodie písně a opora čisté intonace. Zezula jako nejvhodnější hudební nástroje pro správnou intonaci zmiňuje piano, housle nebo kytaru, kdy housle uvádí jako nejvhodnější, z důvodů stále znějícího plného tónu při hraní, zatímco tóny na pianu nebo kytaru po zahrání doznívají. Významnost houslí potvrzuje i fakt prokazatelného zlepšení kvality zpěvu ve skupině, která často zpívá s houslemi. Piano, na rozdíl od houslí, přispívá k rytmické stránce zpívané písně a je využívanější. Hudební nástroj můžeme přímo využívat při nácviu nové písně, kdy pedagog na hudební nástroj přehraje melodii nové písně, nebo také tímto prostřednictvím seznámí děti s předeherou, mezihrou a dohrou.⁸⁴

Při poslechových činnostech můžeme hudební nástroje využívat při instrumentálních skladbách, v činnosti, kdy děti rozeznávají písně podle melodie, nebo při jednotlivém rozlišování nástrojů a jejich dynamických odstínů (slabě, silně).⁸⁵ Zezula (1987) zde klade důraz na prožitek dítěte při živém provedení hudby a radost a oblíbenost u dětí z poslechu interpretované známé melodie.⁸⁶

V instrumentální činnosti můžeme hudební nástroje využívat v činnosti, kdy pedagog improvizuje na hudební nástroj a děti jeho hru napodobují nebo doprovázejí. Také se můžeme zaměřit na porovnávání zvuků vybraných hudebních nástrojů a jejich následné přirovnání k představě připomínající zvuk nástroje například: rolničky, jako kašpárek.⁸⁷

V hudebně-pohybových činnostech hra na hudební nástroj podporuje udržení správného tempa a rytmu při pohybu. Pohyb za doprovodu hudby je méně únavný a sjednocuje pohyb skupiny. Doprovodem na hudební nástroj pedagog reguluje změnu tempa, rytmu nebo dynamiku doprovodu a tím i pohyby dětí. Také můžeme využít hru na hudební nástroj při tanečních hrách, kde je pohyb emočním projevem hrané

---

⁸⁴ ZEZULA, Jiří. *Hudební výchova v mateřské škole: metodika*. 1987. s.128-131

⁸⁵ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.139-145

⁸⁶ ZEZULA, Jiří. *Hudební výchova v mateřské škole: metodika*. 1987. s.142

⁸⁷ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.105

skladby.⁸⁸ Lišková (2006) také uvádí možnost změny polohy hrané melodie, která by se vážala na reakce dětí.⁸⁹

2.4 Význam osobnosti pedagoga pro rozvoj dítěte

Podle Průchy, Walterové a Mareše (2009) je učitel hlavní aktér vzdělávacího procesu, je to profesně kvalifikovaný pedagogický pracovník. Podílí se na vytváření edukačního prostředí a klima třídy. Koordinuje a organizuje činnosti žáků, řídí a hodnotí proces učení a jeho výsledky.⁹⁰

Důležitost a vliv pedagoga na dítě zachycuje i výstižné lidové rčení: „Jaký je učitel, takový je i žák.“, které zmiňuje Holas (2004).⁹¹

2.4.1 Význam osobností předškolního pedagoga na vliv dítěte

Svobodová (2010) uvádí, že při nástupu dítěte do mateřské školy je předškolní pedagog pro dítě jedním z prvních dospělých, se kterými se setkávají mimo kruh vlastní rodiny. Dítě si na základě pozorování reakcí, komunikace, názorů, postojů a chování pedagoga vytváří hodnotovou orientaci ve světě. Dítě pedagoga vnímá jako velmi důležitou osobu, která má významné místo v jeho životě, také názory pedagoga jsou pro dítě podstatné a záleží mu na nich.⁹²

Učitel mateřské školy tak přejímá velkou zodpovědnost ve vlivu na dítě, které je na učitele plně odkázáno. Pedagog by si měl uvědomovat, že svými činy a svým chováním, může buď dítě povzbudit a výrazně ho rozvíjet, nebo také způsobit hluboké psychické zranění, které si dítě nese po celý život. Důležitou roli zde hrají i osobnostní rysy učitele. Jedná se o profesionalitu, oblast svědomí, morálních kvalit a znalost sama sebe, které pedagogovi dopomáhají k dítěti chovat respektující přístup a upozorňují ho při riziku. Vítečková, Váchová (2017) předškolního pedagoga charakterizují především jako člověka se širokou škálou dovedností, které jsou spojené už se samotnou volbou povolání. Mluvíme o dramatických činnostech, malování, kreslení, hraní na hudební

---

⁸⁸ ZEŽULA, Jiří. *Hudební výchova v mateřské škole: metodika*. 1987. s.182

⁸⁹ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.79

⁹⁰ PRŮCHA, Jan. *Pedagogický slovník*. 2013. ISBN 978-80-262-0403-9. s. 326

⁹¹HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika*. 2004. ISBN 80-7331-018-X. s.38

⁹² SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. 2010. ISBN 978-80-7367-774-9. s.77

nástroj nebo zpěv.⁹³ Všechny využívá pro rozvoj dítěte a je v nich současně pro dítě velkým vzorem.

2.4.2 Význam předškolního pedagoga pro hudební rozvoj dítěte

Cílem předškolního pedagoga je naučit dítě vnímat krásu a jedinečnost hudby. Vytvářet pozitivní vztah k tomuto druhu umění a vážit si vytvořených hodnot a lidské práce.⁹⁴

Jurkovič (2011) uvádí jako největší zdroj motivace a povzbuzení dítěte k hudebním činnostem samotného pedagoga. Jeho vlastní vztah k hudbě, přístup ke hře na nástroj, projevení radosti ze zpěvu, pestrosti využití hudby i při jiných činnostech a inspirace dětí k napodobení. Tento vzor pak vede nejedno dítě k touze nabytí hudebních schopností a rozvoji vztahu k hudbě.⁹⁵

Úspěšné hudebně-výchovné působení také záleží na stupni praktické a teoretické přípravy předškolního pedagoga, jeho schopnostech a motivaci k esteticko-výchovné práci. Samotná účast pedagoga při hudebních činnostech závisí na věku dětí, jejich hudebních schopnostech a hudební vyspělosti. U malých dětí je pedagog neustálým spoluúčastníkem všech hudebních činností. Nezastupitelným vzorem je pedagog při zpěvu, při pohybu s hudbou, instrumentálních nebo poslechových hrách, kdy je hudba převážně interpretována jím samotným. U starších dětí pedagog dává více volnosti a samostatnosti při vedených hrách, které podněcuje. Dále Zezula (1987) uvádí čtyři nejpodstatnější praktické dovednosti předškolního pedagoga při hudebně-výchovném procesu. Jde o kvalitní pěvecký projev, elementární vokální improvizace, kde se zejména jedná o schopnost rytmizace a melodizace jednoduchých veršů, dále o hru na hudební nástroj, kde by pedagog měl být schopný pohotově improvizovat v jednoduchých doprovodech a transponovat písně podle potřeby. Kromě toho je samozřejmostí ovládnutí dětských rytmických či melodických hudebních nástrojů. Poslední dovedností je kompetentnost vést a organizovat hudební činnosti, kde jde převážně o aplikaci teorie na praxi.⁹⁶

---

⁹³SVOBODOVÁ, Eva. *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. 2017. ISBN 978-80-262-1243-0. s.14-15

⁹⁴ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.137

⁹⁵ JURKOVIČ, Pavel. *Od výkřiku k písničce*. 2012. ISBN 978-80-7367-750-3. s.22

⁹⁶ ZEZULA, Jiří. *Hudební výchova v mateřské škole: metodika*. 1987. s.43-44

2.4 Využití hudby v průběhu dne v mateřské škole

Den v mateřské škole je organizačně členěný tak, aby se co nejvíce přibližoval životu dětí v rodině a současně byly vytvořeny podmínky k optimálnímu rozvoji dítěte. Formy vzdělávání jsou výrazně odlišné od jiných druhů škol svojí integrovaností a propojeností, která vychází z faktu, že dítě v mateřské škole nevzděláváme jen v průběhu řízené činnosti, ale prostřednictvím všeho, co se v mateřské škole odehrává, a to je volná hra, řízená činnost, stravování, odpočinek a hygiena, pobyt venku, rituály, cvičení, nadstandartní činnosti ve formě kroužků a nepravidelné činnosti, jak uvádí Svobodová (2010).⁹⁷

Hudební činnosti můžeme využívat v celodenním programu mateřské školy, zejména v řízených činnostech. Také ale v průběhu dne zařazujeme tzv. hudební chvílky, kdy nejčasněji opakujeme naučené písně. Hudbu můžeme využívat i jako rituál v různých částech dne, například při ranním uvítání. Během dne zohledňujeme i spontánní potřebu dětí si zatančit, zaspívat nebo poslechnout oblíbenou skladbu.⁹⁸

Zežula (1987) uvádí, že nejtypičtější využití hudby v mateřské škole je při ranním cvičení a tělesné výchově, kde hudební nástroj nebo píseň nejen obohatí činnost, ale zároveň zajišťuje výraznost rytmiky, přesnost a citové zaujetí dětí. Dále autor zdůrazňuje využití hudby jako motivace k činnosti nebo jako náplň zájmových odpoledních činností, kdy jejich obsahem je zejména dramatizace pohádek, opakování písní, hra s textem a hudebně pohybové hry.⁹⁹

O využití hudby v průběhu dne se zmiňuje i Svobodová (2010), kdy hudbu, konkrétně poslech, uvádí jako jednu z možností při odpoledním odpočinku.¹⁰⁰

---

⁹⁷ SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. 2010. ISBN 978-80-7367-774-9. s.87

⁹⁸ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2006. ISBN 80-863-0726-3. s.163

⁹⁹ ZEŽULA, Jiří. *Hudební výchova v mateřské škole: metodika*. 1987. s.235-236

¹⁰⁰ SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. 2010. ISBN 978-80-7367-774-9. s.90-93

PRAKTICKÁ ČÁST

3 CÍLE A METODOLOGICKÉ ŘEŠENÍ

Cílem mé práce bylo vytvořit nabídku aktivit pro využití hudby interpretované pedagogem v mateřské škole, realizovat je a vyhodnotit.

Cílem evaluačního šetření je vyhodnotit aktivity s využitím hudby v mateřské škole. Evaluace se bude opírat o předem stanovený evaluační plán. Dále bude vycházet z pozorování, pozorování videonahrávky a rozhovoru zúčastněného pedagoga.

3.1 Charakteristika skupiny

Vytvořené náměty jsem uskutečnila v církevní mateřské škole z krajského města s kapacitou 75 dětí, ve třídě, kam dochází 25 dětí, z toho 15 chlapců a 10 dívek. Věk dětí se pohyboval v rozmezí od 3 do 6 let. Při samotné realizaci jsem kromě čtyř aktivit pracovala s mladšími dětmi ze třídy, a to ve věkovém rozmezí od 3 do 5 let. Složení skupiny dětí je dále popsáno u každého hodnocení aktivity. Z důvodů zachování anonymity dětí jsou změněna jména dětí. V této třídě jsem aktivity realizovala od 9. 10. 2018 do 18. 12. 2018 v týdenních intervalech v rámci řízené činnosti.

3.2 Plán evaluace

Pro zhodnocení vytvořených aktivit jsem zformovala tuto základní strukturu hodnocení.

1. Datum realizace
2. Popis skupiny dětí
3. Popis aktivity, realizace a hodnocení dětí
4. Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky
5. Naplnění očekávaných výstupů
6. Celkové hodnocení a připomínky pedagoga ze dne realizace, využití zkušeností v budoucnu

Po každé aktivitě bude provedena její reflexe vzhledem k bodům 3 - 6. Konkrétně se zaměřím kromě naplnění cílů na reakce dětí – jejich pozornost a zájem o činnost, jejich

spokojenost a radost oproti neutrálnímu či negativnímu přijetí činnosti (dle výrazu obličejů, očí, aktivního zapojení, komentářů dětí a dalších projevů).

Metody evaluace

Pro zhodnocení aktivit byly zvoleny metody přímého pozorování, pozorování videonahrávky a rozhovor s předškolním pedagogem, kde se jednalo o nestrukturovaný rozhovor s doplňujícími otázkami po každém realizovaném dni. Každá činnost bude reflektována také společně s dětmi.

Reflexe každé aktivity se z důvodů lepší přehlednosti nachází bezprostředně za metodickou přípravou aktivity.

4 NABÍDKA AKTIVIT S VYUŽITÍM HUDBY INTERPRETOVANÉ PEDAGOGEM

Název aktivity: DĚŠŤ (KLAVÍRNÍ IMPROVIZACE)

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj a užívání sluchového vnímání; rozvoj fantazie a představivosti

Očekávaný výstup: dítě soustředěně poslouchá hru učitelky na klavír

Motivace: Byl krásný podzimní den. Venku svítilo sluníčko a jen se usmívalo... vtom ale začal foukat vítr. Přifoukl jeden mrak, druhý mrak, třetí, čtvrtý a úplně sluníčko schovaly. Z mraků najednou začaly padat kapičky...první, druhá, třetí (*jednotlivé tóny na piano*). Postupně se přidávala jedna kapička k druhé a začalo pršet (*improvizace na piano*). Pršelo víc a víc. Najednou se přihnul ještě jeden velký černý mrak a začala bouřka (*při improvizaci zapojíme hluboké tóny*). Už tolik neprší, déšť slábne a jen pokapávají poslední kapky (*dokončení improvizace*). Mraky odletěly a vykuklo zase sluníčko (*rozložený akord D dur*). Byl znovu krásně podzimní den.

Metodický postup: Pedagog popisuje průběh deště, jeho zesilování a zeslabování a doprovází improvizací na piano.

Rizika: děti neudrží pozornost

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 9. 10. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala z 13 dětí. Z toho dvě pětileté, pět čtyřletých a šest tříletých.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Děti se posadily okolo piana, každé na svém polštářku. Poté, co se usadily, jsem zahájila aktivitu krátkým motivačním příběhem, kterému děti ztišeně naslouchaly a některé mě i napodobovaly v pohybech doprovázejících příběh.

S prvními tóny piana jsem mohla pozorovat výrazné ztišení a zaujetí všech dětí, které přetrvávalo i v dalších chvílích. Na první tóny piana výrazně zareagoval Ondra (5;0 let), který trhnutím hlavy zaměřil svůj pohled na klaviaturu. V dynamicky výrazné části klavírní improvizace začaly spontánně v reakci na hudbu Eliška (3;3 let) s Danielou

(3;4 let) tleskat a ostatní děti se k nim postupně přidávaly. Tím děti podpořily gradaci piana, umocňovaly atmosféru deště, a tak i samotný prožitek z aktivity. Dynamika skladby ovlivňovala i dynamiku tleskání dětí, které se později rozšířilo i na pleskání a kopání patami do podlahy a následné ztišení bez jakékoli mojí instrukce. Johanka (3;1 let) se Zuzankou (3;7 let) pohybem znázorňovaly i poslední kapky, kdy prsty ťukaly do země v podobném tempu znějících tónů.

Improvizovanou skladbu jsem doprovázela pokračováním motivačního příběhu o dešti, na který děti reagovaly zpozorněním a v jednu chvíli i Lukáš (5;1 let) výrazným pohybem, kdy si stoupl a zakroužil rukama, aby znázornil velký mrak. Improvizaci jsem ukončila zpomalením a následným hraním jednotlivých tónů, které jsem nechala doznít až do úplného ticha. Děti v této situaci byly velmi vnímavé a ve třídě zavládlo pozoruhodné ticho, které jsem narušila až konstatováním, že přestalo pršet. Na následující otázku, co vykukovalo znovu za mrakem, Martička (4;5 let) s roztaženými rukama radostně vykřikla: „Sluníčko!“ S příkvyvujícím souhlasem jsem začala hrát rozklad D dur, na který děti kolektivně zareagovaly tleskáním a smíchem, vyjadřujícím opravdovou radost.

Aktivita dokázala děti zaujmout, a to i v tomto raném věku. Děti udržely pozornost celou skladbu, naslouchaly pozorně hudbě a spontánně ji projevovaly i vlastním tělem.

Děti aktivitu hodnotily jako „hezkou“.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Z realizace jsem měla obavy, neznala jsem moc kolektiv dětí a obávala jsem se, že děti nedokáží udržet pozornost. Samotná realizace mě ale velmi mile překvapila a nadchla do další práce. Už při improvizované hře jsem mohla pozorovat zaujetí a nadšení dětí, které se nedalo přehlédnout, zvláště při dohrání improvizace, kdy děti v tichosti a téměř bez pohybu naslouchaly doznívajícím tónům, i v opravdové radosti ze znovu svítícího slunce.

Z pořízeného videozáznamu jsem mohla detailně pozorovat jednotlivé reakce dětí při aktivitě, z níž zmíním jen některé. Při popisu velkého bouřkového mraku mě zaujala reakce Lukáše (5;1), který se postavil a krouživým pohybem rukou znázornil velikost mraku. Zajímavou reakci jsem pozorovala i u Ondry (5;0), který intenzivně zareagoval

na první tón piana prudkým šubnutím hlavy. Také jsem upozorovala zaujetí Kryštofa (4;7), který mě povětšinu improvizace upřeně sledoval. Pozoruhodné bylo i detailně sledovat a vnímat, jak hra na piano intenzivně podněcovala představivost dětí, která umocňovala vtažení do příběhu a podmiňovala následné pohybové projevy dětí.

Omezením, pro mě jako pedagoga, byla nutnost sedět u piana a tím snížený kontakt s dětmi. Sama jsem si užívala nejvíc improvizaci na piano, která, jak jsem vzápětí zjistila, není tak těžká a zároveň je velmi tvárná a pro práci s dětmi velmi vhodná.

Při pozorování sebe jsem si všimla, že některé mé pokyny a komentáře nejsou pro děti jasné a srozumitelné.

Naplnění očekávaných výstupů: Děti dokázaly soustředěně naslouchat improvizované hře učitele na piano.

Název aktivity: KAPIČKY (klavírní improvizace)

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj hudebního cítění a vnímání hudby; rozvoj sluchového vnímání a koordinaci v prostoru; rozvoj hrubé motoriky

Očekávaný výstup: dítě je schopno vnímat hudbu, reagovat na ni pohybem, zastaví na ukončení klavírní hry

Motivace: Každý z nás bude jedna kapička vody v dešti. Když ale přestanu hrát, to znamená, že přestalo pršet a všechny kapičky vody se zastaví.

Metodický postup: Pedagog pobídne děti, aby si vzaly papírovou kapičku. Potom bude hrát na piano a děti se budou pohybovat po prostoru třídy. Jejich pohyb a rychlost pohybu se bude řídit rychlostí a stylem, jakým bude pedagog hrát. Když piano přestane hrát, děti se musí zastavit. Zdůrazníme, že to nesmí nikoho bolet.

Rizika: nebezpečí úrazu srážkou dětí

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 9. 10. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala z 13 dětí. Z toho dva pětiletí, pět čtyřletých a šest tříletých.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Tato pohybová aktivita navazovala na poslech a odehrávala se po celé herně. Před začátkem aktivity jsem měla připravené papírové kapičky, které jsem zabalila do šátku a položila je uprostřed herny. Po poslechu jsme kapičky s dětmi rozbalily a následně si je rozdaly. Po ujasnění pravidel hry jsme mohli začít hrát. Děti na aktivitu reagovaly tleskáním a poskakováním vyjadřujícím nadšení, které mě až překvapilo.

Začala jsem hrát a děti společně s prvními tóny piana pobíhaly po herně v různých směrech, při následném opakování jsem pozorovala větší sjednocení směru pohybu dětí, a to do kruhu.

Při dohrání piana jsem musela vždy připomínat, že piano už nehraje. Toto upozornění zastavilo i děti, které se dosud pohybovaly. Po zdlouhavějším zastavování všechny děti trpělivě a bez velkých pohybů čekaly na to, až začne hrát piano a budou se moct znovu pohybovat. Aktivitu jsem opakovala sedmkrát a reakce dětí na zvuk piana a následné ticho bylo převážně obdobné.

Děti tato aktivita bavila. Běhaly po celém prostoru herny a užívaly si volnost pohybu, která je dětem tak vlastní.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Při realizaci mě velmi překvapila nadšenost dětí z aktivity, kterou jsem ráda opětovala.

Při zhlédnutí videa jsem pozorovala různé reakce dětí, které se lišily na základě věku dětí. Na první pohled mě výrazně zaujal Kristián (4;11), který téměř stál na místě a stálým směrem pohledu k pianu se soustředil na přerušení zvuku, na který následně zareagoval rychlým strnulým postojem. Při dalším pozorování jsem si podobné reakce všimla i u Kryštofa (4;7) a Klárky (4;6), kteří téměř stáli na místě a výrazně pohybovali rukama. Většinové zaměření pozornosti na samotný pohyb a tím opožděnou reakci na přerušení hry na piano jsem mohla nejvýrazněji pozorovat u Johanky (3;1), Elišky (3;3) a Zuzanky (3;7), které reagovaly zastavením až na moje upozornění, že piano už nehraje.

Také jsem pozorovala sebe, své chování a reakce v kolektivu dětí. A to pro mě, jako začínajícího pedagoga, bylo velice obohacující. Zjistila jsem, že bych měla dětem dávat přesnější pokyny, co mají dělat. Na videu jsem totiž viděla, že moje nepřesné nebo

všeobecné pokyny vedly k tomu, že děti nevěděly, jak to přesně provést, a to vyvolávalo chaos. Celkový zážitek vidět sebe, své projevy a způsob komunikace s dětmi z pohledu kamery mě obohatil a umožnil objektivnější náhled na aktivitu.

Z mého pohledu byla aktivita zajímavá pro děti už jen tím pohybem. Co jsem ale vnímala opět jako omezení bylo nutné připoutání ke klavíru a velmi snížený přehled nad dětmi. Tento problém jsem z části vykompenzovala tím, že jsem při hraní stála, což je ale omezení v samotné hře na nástroj.

Naplnění očekávaných výstupů: Všechny děti byly schopny reagovat na hudbu pohybem. Přesnou reakci na přerušování klavírní hry zvládly pouze starší děti ve skupině.

Celkové hodnocení a připomínky pozorujícího pedagoga z realizace 9. 10. 2018:

Z výstupu jsem měla celkově dobrý pocit. Když ho ale budu dělat znovu, tak zapracuji více na řízení kolektivu a při přechodu mezi aktivitami budu dávat jasnější a řízenější pokyny. Pedagog, který byl přítomný na výstupu to hodnotil jako povedené. Ocenil připravenost a hru na piano. Připomínkou poukázal na nepřesné řízení kolektivu a doporučil více nechat děti prožít okamžik překvapení, konkrétně při odkrývání kapiček pod šátkem.

Název aktivity: JEDEME VLAKEM (TURECKÝ POCHOD)

Metodická příprava:

Cíl: schopnost vést a nechat se vést; orientace v prostoru; respektování pravidel; vnímání hudby a reakce na ni

Očekávaný výstup: dítě je schopno vést a nechat se vést; dítě se dokáže orientovat v prostoru s ohledem na ostatní; dítě dokáže vnímat hudbu a reaguje na ní

Motivace: A teď si na ty vlaky zahrajeme. Představte si, že jsme se teď proměnili ve vláčky.

Metodický postup: Děti udělají dvojice a domluví se, kdo bude lokomotiva a kdo vagón. Jak začne hrát piano, lokomotiva se rozjíždí a děti se začnou pohybovat. Když přestane hrát piano, vlak zastavil na zastávce a vymění se lokomotivy (děti se vystřídají ve vedení). Potom můžeme dva vlaky spojit do sebe a pak znovu, až nám vznikne jeden velký vlak, který dojede do cílové stanice.

Rizika: děti se neorientují v prostoru a budou do sebe narážet; děti neudrží dvojice

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 16. 10. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala z 13 dětí. Z toho dvě pětileté, pět čtyřletých a šest tříletých.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Aktivita navazovala na rozcvičku, která končila motivovanou relaxací, kdy děti ležely rozmístěny po prostoru herny a naslouchaly mnou hrané skladbě Turecký pochod od Wolfganga Amadea Mozarta, která připomíná rozjíždějící vlak.

Skladba mnou hraná nejvíce zaujala Klárku (4;6) s Maruškou (3;3), které se posadily a upřeně sledovaly, jak hraji. Na začátek samotné skladby výrazně zareagoval i Ondra (5;0), který se zastavil v pohybu a otočením těla zaměřil svůj pohled směrem k pianu. Další reakce pak už byly odlišné. Zuzanka (3;7) s Aničkou (4;3) zůstaly klidně ležet, Daniela (3;4) s Eliškou (3;3) začaly kopat nohama, rozhazovat rukama a radostně se smát. A Ondra (5;0) na skladbu dále reagoval citoslovci „ššš“, což ještě umocňovalo jeho představu jedoucího vlaku.

Po skončení relaxace jsem chtěla zahájit další připravenou aktivitu, ale děti si spontánně posedaly okolo piana, a tak jsem využila situace a znovu jsem jim zahrála Turecký pochod, s čímž děti nadšeně souhlasily. Jako motivaci k poslechu jsem děti vyzvala, aby poslouchaly, kdy bude vlak zpomalovat a kdy úplně zastaví a Jirka (4;7) také vyjádřil přání, abych zahrála těžký nákladní vlak, jeho přání jsem splnila a přizpůsobila tomu svoji hru. Děti opět udržely ze začátku úplnou pozornost, která se postupně vytrácela a děti začaly více zapojovat své tělo. Ve skladbě Turecký pochod je spousta rychle za sebou jdoucích tónů, jejichž dynamika se promítla i do pohybů dětí, které, jak jsem mohla pozorovat, se též skládaly z rychlejších a kratších pohybů. Když jsem začala zpomalovat, Jirka (4;7) začal několikrát za sebou vykřikovat: „Zpomaluje, zpomaluje!“, čímž zpozorněly i ostatní děti. Když jsem dohrála, děti se shodly, že vlak zastavil. Po tomto spontánním poslechu jsem navázala na další plánovanou aktivitu. Děti se rozdělily do dvojic, kde jeden z nich byl lokomotiva a druhý vagón. Zároveň jsem upozornila na pravidla, kdy každý vlak jede po své koleji a současně jsem

i upozornila na význam mnou hrané hudby, která bude ovlivňovat rychlost vlaku. Když jsem začala hrát, děti na tempo nereagovaly, ale po připomenutí se jejich tempo více začalo podobat tempu mého hraní. Některé děti pobíhaly, jiné lezly po čtyřech, ale dvojice, které jsme předtím utvořily, se rozdělily. Zkoušela jsem ještě děti vyzvat, aby se držely ve dvojicích, ale děti se vždy rozpadly a pohybovaly se samostatně. V tom jsem jim nebránila a aktivitu jsme dokončily v jednotlivcích. Také jsem mohla pozorovat, jak většina dětí svůj pohyb doprovází citoslovci ššš, čímž podpořily svoji představu jedoucího vlaku. Když jsem dohrála, svolala jsem děti a ukončila tímto tuto aktivitu.

Děti aktivitu hodnotily pozitivně, kdy se jim nejvíce líbilo zrychlování.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Při realizaci mě děti překvapily tělesnými a slovními projevy vázanými na hranou skladbu a zájmem o poslech skladby, který jsem využila a poslech spontánně zařadila mezi plánované aktivity. Co mě ale při realizaci limitovalo, bylo snížení přehlednosti nad dětmi při hře na piano.

Z pořízeného videozáznamu mě zaujala reakce Klárky (4;6), která se při mé interpretaci skladby v průběhu posadila blíž a upřeně sledovala moji hru na piano spolu s dalšími dvěma dětmi. Také jsem sledovala jednotlivé reakce dětí při poslechu, z níž mě zaujala výrazná reakce Matěje na hudbu, která ho zastavila i v pohybu. Zajímavé bylo i sledovat pohyb kolektivu dětí při hudbě, kdy se děti po chvíli začaly pohybovat dokolečka.

Na nahrávce jsem pozorovala i sebe, své reakce a celkový výstup. To mi umožnilo si všimnout, že dost mluvím a tím někdy zbytečně poutám pozornost dětí. Potom jsem si všimla nedostatku ve zpracování přesného a jednoduchého vyjadřování, kdy začnu říkat myšlenku, pak to přeruším a řeknu stejnou myšlenku jinak, což je velmi náročné na porozumění a pozornost dětí. Také se chci při další praxi více zaměřit na ocenění dětí, kterým se něco povede nebo to udělají správně.

Naplnění očekávaných výstupů: Dětem nedělalo problém se zorientovat v prostoru. Pohybovaly se plynule a dokázaly se sobě navzájem vyhýbat. Na hudbu byly z většiny vnímavé. Některé děti se pohybem přibližovaly i tempu skladby a na přerušení hudby

dokázaly všichni s nepatrnými časovými odchylkami zareagovat. Obtížné pro děti bylo vést a nechat se vést. Děti nebyly schopny udržet dvojice a rozpojovaly se. Aktivitu jsme na základě tohoto nesplněného očekávání dokončili jako jednotlivci.

Celkové hodnocení a připomínky pozorujícího pedagoga z realizace 16. 10. 2018:

Z mého pohledu se mi tato aktivita s dětmi dělala dobře. Bylo znát na vzájemné spolupráci, že už se vidíme potřetí. Děti mě opět překvapily svojí reakcí na hudbu a také mě i pobavily svými vytrvale opakujícími se připomínkami.

Pozorující pedagog ocenil plynulost a přirozenost aktivity. Pozitivně hodnotil hru na piano a práci se skladbou. Z pozorování dětí při aktivitě pedagog vnímal, že to děti bavilo a že je skladba většinou zaujala. Zároveň upozornil na nejasnost dětí při tvoření dvojic a vysvětlení jejich smyslu a doporučil jako řešení v situaci, kdy mě děti nepochopí, názornou ukázkou. Celkový výstup pedagoga hodnotil jako zdařilý.

Název aktivity: PADÁ LISTÍ (PIANO: AMÉLIE Z MONTMARTRU – COMPTINE D'UN AUTRE ÉTÉ)

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj hrubé motoriky; osvojení si poznatků v oblasti barev; rozvoj orientace v prostoru; rozvoj sluchového vnímání

Očekávaný výstup: dítě se dokáže zorientovat v prostoru třídy a najít správný šátek; dítě dokáže zareagovat na přerušení hudby zastavením

Motivace: List padá ze stromu, jak padá, vítr si s ním pohrává.

Metodický postup: Nejprve pedagog skladbu zahraje a děti poslouchají. Potom jsou po třídě rozmístěny čtyři barevné šátky. Jsou barvy červené, žluté, zelené a hnědé. Děti se pohybují po třídě, a až dozní hudba, pedagog řekne barvu a děti se musí postavit na shodně barevný šátek. Můžeme si děti rozdělit podle pohlaví a každému pohlaví dát jinou barvu, na které má stát. Před aktivitou si s dětmi projdeme barvy šátků a jejich místa ve třídě.

Rizika: děti do sebe budou vrážet; dítě nepozná barvu (barvy si s nimi zopakujeme)

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 23. 10. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala z 11 dětí. Z toho jedno pětileté, sedm čtyřletých a tři tříleté.

Popis aktivity reakce a hodnocení dětí:

Poslechovou aktivitou jsem navázala na ranní kruh, kde jsme si s dětmi připomněli barvy, které potom využívám v pohybové hře.

Děti sedí kolem piana a já začínám aktivitu motivací, kde popisuji, jak padá list ze stromu. Zároveň upozorňuji děti na část melodie ve skladbě, která je tempově výrazně rychlejší a přirovnávám ji k lístku, který v posledních rychlých obrazech padá k zemi.

Když začínám hrát, pozoruji nápadné zklidnění dětí, které téměř nehnutě sedí a napjatě naslouchají skladbě. Toto zaujetí přetrvává a první pohybové projevy u dětí pozoruji až na již zmíněnou tempově výraznou část, kdy Eliška (3;3) s Aničkou (4;3) krouživými pohyby předloktí kolem sebe znázorňují rychlost a tempo poslouchané skladby. Tento pohyb zaujme i ostatní děti a postupně se k Elišce a Aničce přidávají. Kryštof (4;7) s Jirkou (4;7) pak následně s tímto pohybem experimentují, a to ve vztahu k hudbě a jejímu tempu až do konce skladby. Po dohrání skladby jsem se dětí zeptala, jestli se jim skladba líbila, a děti mi s velkým nadšením v hlase sdělovaly, že se jim to moc líbilo.

Tuto skladbu jsem následně použila i v pohybové aktivitě, která plynule navazovala na poslechovou aktivitu, kdy jsem dětem rozdala listy ze stromu a seznámila je s pravidly této hry, kdy děti měly za úkol při znění skladby poletovat jako padající list mezi barevnými šátky, které byly rozmístěny po třídě a při přerušení hrané skladby zastavit a stoupnout si na barvu, kterou řeknu. Když jsem začala hrát, moji pozornost upoutal pohyb dětí, který byl výrazně klidnější, plynulejší a pomalejší než kdy jindy. Příčin k této reakci dětí může být spousta, ale nelze vyloučit, že tou příčinou byl i samotný vliv hudby. Tuto hru jsme opakovali osmkrát s tím, že jsme hru následně ztížili rozdělením barev pro kluky a holky, ale děti to bez problému zvládly a mohla jsem pozorovat, že je hra velmi baví a mají z ní radost.

Děti aktivitu hodnotily jako moc hezkou.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Z této aktivity jsem měla radost už proto, že samotná skladba je mi blízká a ráda si ji hraji i ve svém volném čase. O to víc mě potěšila pozitivní reakce dětí na skladbu, kterou jsem mohla pozorovat už při samotné realizaci.

Zhlédnutí nahrávky mi přineslo nový pohled na aktivitu a možnost více se zaměřit na děti a jejich reakce, protože při hře na piano jsem reakce dětí nestíhala tak detailně sledovat. Nahrávka mi byla prostředkem pro detailnější pozorování již zmiňovaného pozoruhodného zklidnění a zaujetí dětí při poslechu mnou interpretované skladby a následné pohybové reakce na výraznější část skladby, kde mě nejvíce zaujal Kryštof (4;7) s Jirkou (4;7), kteří s rukama, velmi vnímavě k hudbě, kroužili až do konce skladby. Také mě zaujalo a potěšilo, když jsem na videonahrávce viděla opravdovou radost Johanky (3;1) s Aničkou (4;3) z pohybové aktivity, čehož jsem si při samotné realizaci nevšimla a byla jsem moc ráda, že to můžu zpětně pozorovat.

Také zhlédnutím videozáznamu pozoruji i sebe, což vnímám jako nejlepší způsob sebereflexe pro mě jako pro začínajícího pedagoga. Na tomto videu jsem si opět všimla, že bych pravidla hry mohla popisovat jednodušeji a jasněji. Ze záznamu bylo vidět, že to zbytečně složitě opakuji a komplikuji, což je pro děti těžké na pozornost a pochopení a v tolika informacích se ztrácí.

Naplnění očekávaných výstupů:

Děti se úspěšně dokázaly zorientovat v prostoru a najít správnou barvu šátku a stoupnout si na něj. Co se ale dětem moc nedařilo, bylo zastavení na hudbu. Děti zastavovaly zdlouhavě po skončení hudby. Některé děti zareagovaly až ve chvíli, kdy jsem řekla barvu.

Název aktivity: MŮJ LÍSTEK

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj jemné motoriky; rozvoj hudebního vnímání; uvědomění sebe sama

Očekávaný výstup: dítě motoricky zahraje na xylofon; dítě udrží pozornost; dítě produkuje hudbu

Motivace: Každý zahraje, jak padá jeho list ze stromu.

Metodický postup: Pedagog ukáže správný způsob hraní na xylofon a po motivaci zahraje na xylofon improvizovanou melodii a následně dá příležitost každému dítěti, aby si také zahrálo, jak zní, když padá jeho list.

Rizika: děti neudrží pozornost (nemusí jít všechny děti, můžeme se zeptat, kdo ještě nám chce zahrát); dítě nezvládne zahrát na xylofon (vybídnu některé starší dítě, aby pomohlo)

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 23. 10. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala z 11 dětí. Z toho jedno pětileté, sedm čtyřletých a tři tříleté.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Aktivita začínala v kruhu, kdy uprostřed byl ve dvou šátcích zabalený xylofon, který byl pro děti zatím skrytým překvapením, takže jsme nejprve hádali, co by mohlo být schované v tom šátku za překvapení. Padaly návrhy jako drak, autobus, šaty nebo auto. Potom jsme začali šátek postupně odkrývat a to tak, že každé dítě odkrylo část šátku. Děti nadšeně sledovaly pomalu rozbalující se šátek a s napětím pozorovaly, co šátek skrývá. Po odkrytí jsem se jich zeptala, jestli ví, co je to za hudební nástroj a dala jsem dětem prostor přemýšlet. Jirka (4;7) si myslel, že je to piano, ale já sem mu ukázala na piano ve třídě s tím, že piano vypadá takto. Když už jsem to chtěla dětem prozradit, překvapil mě Dominik (4;3), který řekl, že je to xylofon.

Když jsme už věděli, co to je za hudební nástroj, vzala jsem si xylofon před sebe, stručně ho dětem popsala a zároveň ukázala, jak se na xylofon hraje. Děti mě přitom pečlivě sledovaly a pozorovaly každý můj pohyb. Tím vzniklo takové ticho ve třídě, že Jirka (4;7) mě upozornil na to, že slyší tikat hodiny. Pak jsem připomněla dětem skladbu z předcházející aktivity, která nám připomínala padající list. Následně jsem vyzvala děti, aby nám každý zahrál na xylofon, jak zní, když padá jeho list. První jsem na xylofon hrála já a děti mě opět pozorně sledovaly.

Potom jsem xylofon poslala po kruhu a každé dítě nám mohlo zahrát, jak zní, když padá jeho lístek. Jak xylofon postupoval, pozorovala jsem, že se děti navzájem pozorně sledují a naslouchají zvuku xylofonu. Na pozornost dětí to bylo ke konci náročné a děti

se začaly vrtět a ztrácet pozornost, ale ve chvíli, kdy další dítě začalo hrát na xylofon, to děti opět zklidnilo a přitáhlo jejich pozornost.

Děti aktivitu hodnotily s klidným hlasem jakou dobrou.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Pro mě tato aktivita byla lepší v tom, že jsem byla přímo mezi dětmi a nemusela jsem být odděleně u piana. Mohla jsem tedy děti lépe sledovat i přímo při realizaci. Zaujalo mě, s jakým nadšením děti reagovaly na překvapení, které dokázalo zaujmout jejich pozornost.

Také jsem si všímala způsobu hry dětí na xylofon, kde mě zaujal Ondra (5;0), který hrál na xylofon velmi citlivým a vnímajícím způsobem, nebo Eliška (3;3), která na xylofon byla nejprve moc rázná, xylofon plně nezněl, když jsem ji ale vybídla, aby to zkusila znovu jemněji, už se jí to povedlo a měla z toho radost, kterou jsem opětovala.

Z videozáznamu jsem pozorovala způsob hraní na xylofon u jednotlivých dětí a zaujetí dětí xylofonem a jejich směřující pohled k tomu, kdo hrál na xylofon. Konkrétně Kryštof (4;7) když neviděl, tak se naklonil do kruhu tak, aby na xylofon lépe viděl.

Při sebepozorování jsem si všimla svého nadšení z hraní na elementární nástroj, který jsem nikdy neměla možnost sledovat z pozice pozorovatele.

Naplnění očekávaných výstupů:

Od dítěte se očekávalo, že bude schopno motoricky zahrát na xylofon, a to všechny děti zvládly. Nedokonalost se projevila v posouvání xylofonu, děti ho braly za kovové bloky, které tam nedržely pevně, a tím xylofon rozkládaly. Děti také byly schopné udržet pozornost po většinu času.

Celkové hodnocení a připomínky pozorujícího pedagoga z realizace 23. 10. 2018:

Z výstupu jsem byla nadšená a měla jsem radost z toho, jak děti reagovaly na aktivitu. Pedagog výstup hodnotil jako velmi inspirující a pěkný. Upozornil ale na nepřesnou koordinaci dětí při volném přesunu a navrhl způsob zlepšení ve smyslu posílat děti po jednom na místo, kam je potřeba kolektiv přemístit. Organizaci pohybu dětí po třídě udělat promyšlenou a co nejjednodušší.

Název aktivity: SKÁKAL PES

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj sluchového vnímání; rozvoj hudebního vnímání

Očekávaný výstup: dítě dokáže rozlišit a vyjádřit pohybem tempo hudby; dítě dokáže rozeznat hluboké tóny od vysokých a vyjádřit je pohybem

Motivace: Mohly bychom si hrát na psy? No jo, ale co takový pes dělá, co umí? Já znám jednu písničku o pejskovi, který skákal přes oves.

Metodický postup: Zpíváme písničku Skákal pes, kterou upravujeme tempově (pomalu, rychle) a přesouváme v oktávách (vysoko, hluboko). Když ji bude pedagog hrát vysoko, tak si děti stoupnou, a když v basovém klíči, tak si děti dřepnou. Potom budou děti tleskat tak rychle, jak bude pedagog píseň hrát.

Rizika: dítě nepozná rozdíl v hrané melodii; dítě neudrží pozornost

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 6. 11. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala z 13 dětí. Z toho tři pětileté, čtyři čtyřleté a šest tříletých.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Tuto aktivitu jsem zahájila motivací dětí, kdy jsme si s dětmi hráli na pejsky a napodobovali jsme všechno, na čem jsme se shodli, že pes umí. Když jsme si dost vyhráli, zeptala jsem se dětí, jestli neznají o pejskovi nějakou písničku. Nejpohotověji zareagoval Ondra (5;1), který vykřikl, že zná Skákal pes a ostatní děti se slovy „Já taky!“ vyjadřovaly, že píseň také znají. Ondra (5;1) začal píseň spontánně citovat a děti se k němu přidávaly. Mohla jsem pozorovat, jak děti na známá slova zareagovaly zklidněním a soustředěním se na citaci, ve které se postupně sjednotily všechny děti. Spontánní citaci dětí jsem nepřerušovala a v průběhu jsem se k dětem přidala. Následně jsme si písničku zazpívali s mým doprovodem na piano. Rozdíl v reakci dětí při citaci a následně při písni s doprovodem na piano byly pozoruhodné. Při citaci se děti projevovaly monotónním polohlasem bez výrazných pohybových projevů. Mohla jsem pozorovat pouze Kristiána (5;0), který se horní částí těla kolíbal do tempa řeči.

Zatímco při zpěvu písně s doprovodem na piano jsem pozorovala okamžitou pohybovou reakci dětí na hrané tempo a o poznání radostnější a usměvavější výrazy ve srovnání s citací. Nejvíce mě při pozorování zaujala reakce Johanky (3;2), která v sedu na patách radostně poskakovala do tempa písně a s rozzářeným úsměvem nadšeně a naplno zpívala. Také jsem si všimla i reakce Danielky (3;5) s Kristiánem (5;0), kteří spontánně doplňovali píseň narativní pantomimou.

Pak následovala hra s melodií písně, kde jsem se zprvu zaměřila na polohu hrané melodie, kdy děti při písni hrané v hluboké poloze měly sedět a při písni hrané ve vysoké poloze měly stát.

Při vysvětlování jsem dětem názorně hluboké a vysoké tóny zahrála, abych se ujistila, že tomu rozumí. Děti s rozlišením polohy neměly problém a na změny reagovaly pohotově a správně, i při rychlejších změnách. Při pozorování mě zaujalo soustředění Kristiána (5;0) s Ondrou (5;1), kteří reagovali na změnu polohy nejrychleji. Také mě zaujal Matěj (3;3), který na změnu reagoval s velkou prodlevou a většinou na základě nápodoby ostatních dětí.

Při další hře s melodií písně jsem se zaměřila na rychlost, kdy děti měly za úkol tleskat tak rychle, jak budu hrát. Před samotnou aktivitou jsme si názorně ukázali, jak vypadá pomalé a rychlé tleskání, abych se opět ujistila, že děti tyto pojmy chápou. Děti dokázaly změnu tempa velmi dobře vnímat, respektovat a přizpůsobit tomu svoje reakce. Zvláště je zaujalo zrychlující tempo, na které reagovaly prudkými pohyby rukou, křikem a pískotem. Tato reakce ale pominula ve chvíli, kdy jsem tempo hudby zpomalila. Tím se nárazově vytvořila ve třídě klidná atmosféra, kterou děti udržely po celou dobu pomalého tempa. Ve chvíli, kdy jsem tempo opět zrychlila, děti se začaly smát a pištět a více se soustředily na rychlost svých vlastních pohybů než na napodobení hraného tempa. Stálost tleskání při aktivitě udrželo jen pár nejstarších dětí, ostatní ve zpomaleném tempu vůbec netleskaly a jen vyčkávaly na následné zrychlení.

Když jsem se na konci aktivity dětí zeptala, jestli to bylo těžké, tak převažovala odpověď, že to bylo jednoduché.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Při dnešním výstupu mě stálo spoustu energie udržet pozornost dětí, které na mě po celou dobu působily rozrušeně a nepozorně. Zároveň jsem ale pozorovala, jak děti i přes jejich rozladění písnička zaujala a upoutala jejich pozornost.

Z pořízeného videozáznamu jsem měla možnost sledovat a porovnat reakce dětí při citaci slov písně a následném zhudebnění, které mi přišly velmi zajímavé. Ze sledování reakcí jednotlivých dětí mě nejvíce zaujala Johanka (3;2) svým velkým nadšením a radostí z aktivity.

Při pozorování sebe jsem z videa sledovala, jak je pro mě náročné kolektiv třídy usměrnit, což se hned projevilo celkově v mém výrazu a dalším projevování.

Naplnění očekávaných výstupů:

Děti úspěšně dokázaly rozeznat změnu tempa a zareagovat na ni změnou pohybu a bez větších problémů rozeznat výšku tónu, na kterou správně reagovaly polohou těla.

Celkové hodnocení a připomínky pozorujícího pedagoga z realizace 6. 11. 2018:

Výstup byl pro mě náročný zejména na organizaci, zaujetí a zklidnění dětí. Byla to pro mě ale velká zkušenost, z které můžu čerpat v další praxi. Pedagog mě utvrdil v rozladěnosti dětí, kterou sám při pozorování vnímal. Z metodického pohledu ocenil nápad na práci s písní, kde jen upozornil na větší motivaci při hraní v polohách vysoko a hluboko, kde by se to dalo dítěti více přiblížit ve srovnání například s medvědem a ptáčkem.

Název aktivity: POSLECH SKLADBY VLTAVY OD BEDŘICHA SMETANY

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj sluchového a hudebního vnímání

Očekávaný výstup: dítě udrží pozornost

Motivace: Poslouchali jste někdy řeku? Představte si, že existuje skladba, kde můžeme slyšet vodu. Já teď zahraji skladbu, která vypráví o tom, jak se z maličkého pramínku stala velká řeka. Schválně jestli to v té skladbě uslyšíte.

Metodický postup: Pedagog si posadí děti kolem piana. Po motivaci začne hrát na piano a nechá prostor sobě a dětem, aby naslouchaly skladbě.

Rizika: dítě neudrží pozornost

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 15. 11. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala z 18 dětí. Z toho byly tři šestileté, sedm pětiletých, tři čtyřleté a pět tříletých.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Poslechovou aktivitu jsem zahájila motivací, kdy jsem upozornila děti na zvuk vody v PET lahvi a dala možnost každému si zvuky vody poslechnout přiložením lahve k uchu. Na to jsem pak navázala jednoduchým popisem vzniku řeky, čímž jsem chtěla přiblížit to, co je ve skladbě zachyceno. Když začínám hrát, pozoruji, jak většina dětí zpozorní, zaměřením svého pohledu na mě a následným ztišením se zaposlouchají do skladby. Pozorováním jsem měla možnost sledovat, některé velmi zajímavé reakce dětí na tuto skladbu. Například svou reakcí na sebe upozornil Michal (5;11), který na začátek skladby reagoval zacpáním uší. V průběhu ho ale skladba nadchla a začal soustředěně naslouchat. Také jsem pozorovala reakci Ondry (5;1), který zaujatě naslouchal skladbě s pootevřenými ústy a následně spontánním úsměvem reagoval na gradující melodii skladby. Postupné zaujetí jsem mohla pozorovat i u Libora (5;10), který na začátek skladby nezareagoval a hrál si s vlastním odrazem v zrcadle, když ale melodie gradovala, přerušil tuto svoji činnost a změnou polohy zaměřil svůj pohled na mě, následně se ale postavil, stoupl si k pianu a zaujatě pozoroval, jak hraji. V průběhu skladby jsem mohla pozorovat i spontánní pohyby v reakci na hudbu, kdy mě nejvíce zaujala Tereška (5;11), která reagovala ladnými a plynulými pohyby ruky v tempu a dynamice hudby.

Po dohrání skladby se Libor (5;10) ihned ozval, že by chtěl skladbu slyšet ještě jednou a ostatní děti se k němu většinou přidaly. Jejich přání jsem vyhověla a část skladby Vltava od Bedřicha Smetany jsem zahrála ještě jednou. Při druhém poslechu jsem pozorovala, větší uvolněnost dětí, která se projevovala změnou polohy v sezení nebo položením. Při pozorování mě zaujala reakce Kryštofa (4;8), který ťukáním prsty do

koberce předváděl hru na piano v plynulosti skladby. Skladba nezaujala jenom děti, ale i paní učitelku, která si přisedla blíž a pohupovala se do rytmu společně s dětmi. Také jsem při srovnání s první přehrávkou mohla u dětí pozorovat více pohybových projevů, například mávání rukama, převrácení nohou na patách a pohupování do rytmu.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Na realizaci této aktivity jsem ve skupině dětí měla i předškoláky, z čehož jsem byla nadšená a těšila jsem se na jejich reakce. Z realizace jsem měla radost už proto, že samotná skladba je mi blízká a ráda si ji hraji i ve svém volném čase, tak i pro pozoruhodné reakce dětí na skladbu, které jsem mohla sledovat. Překvapením pro mě bylo velké zaujetí dětí skladbou, kterou chtěly zahrát znovu. Také mě velmi překvapilo a potěšilo zaujetí pozorujícího učitele a jeho následná motivace k tomu víc dětem hrát na piano, z čehož jsem měla velkou radost.

Videozáznam mi umožnil pozorovat jednotlivé reakce dětí, které jsem nemohla sledovat při samotné realizaci, kde moji většinou pozornost vyžadovala hra na piano. Z výrazných reakcí dětí mě velmi zaujal Ondra (5;1), který na krásu hudby reagoval spontánním úsměvem.

Při pozorování sebe na videonahrávce jsem si mohla povšimnout svého vlastního nadšení ze skladby, které jsem pozorovala v samotném způsobu hry na piano.

Naplnění očekávaných výstupů: Děti dokázaly udržet pozornost a naslouchat celé skladbě bez výrazného rušení.

Název aktivity: STAVIDLO

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj hudebního cítění a jejího projevu v pohybu

Očekávané výstupy: dítě slyší zastavení hudby a dokáže na to zareagovat; dítě se dokáže vědomě zastavit a znehybnit; dítě dokáže respektovat druhého a nevráží do sebe při pohybu

Motivace: Teď si zahrajeme na řeku. Když já budu hrát, tak voda v řece poteče, ale když přestanu hrát, znamená to, že tu je stavidlo, co zadržuje vodu a vy se musíte zastavit. Pozor na pevninu a kameny, na ty voda nemůže.

Metodický postup: Pedagog po prostoru rozmístí pár šedých šátků, představujících kameny. Na tyto šátky děti nesmí stoupat. Omezíme tak rychlé a nekoordinované pohyby dětí po třídě. Následně každé dítě dostane šátek. Pedagog vysvětlí, kdy a kde se dítě má pohybovat a na jakou změnu musí zastavit. Aktivita je doprovázena živou hudbou v podobě Vltavy od Bedřicha Smetany. Zhruba po druhém zastavení vybídíme děti, aby se zkusily pohybovat jako pomalá voda a při dalším zastavení necháme děti lehnout na záda a volně pohybovat šátkem.

Rizika: rychlý pohyb dítěte a následné zvýšené riziko úrazu; dítě nedodrží pravidla a bude šlapat po šátcích; omezený přehled pedagoga nad dětmi

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 15. 11. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala z 18 dětí. Z toho byly tři šestiletí, sedm pětiletých, tři čtyřleté a pět tříletých.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Aktivitu, která navazovala na poslech, jsem zahájila tím, že jsem dětem vysvětlila, co je to stavidlo a názorně jsem jim to předvedla svým úplným chvilkovým znehybněním, které děti výrazně zaujalo. Po srozumění s pravidly každé dítě dostalo šátek, s kterým se následně pohybovalo po prostoru a reagovalo zastavením na přerušenu interpretovanou hudbu. Při pozorování jsem si mohla všimnout, že většina dětí se více soustředí na samotný pohyb než na pohyby šátku. Pouze u Terezy (5;11) s Hankou (6;3) jsem mohla sledovat cílené zaměření na pohyb se šátkem, kterým reagovaly na dynamiku hudby. Také mě zaujala reakce dětí na přerušeni skladby, kdy jsem pozorovala převážně u starších dětí výraznou snahu o znehybnění, kterou jsem ocenila. Zároveň jsem si všimla Elišky (3;4) s Matějem (3;3), kteří na přerušeni hudby reagovali s velkou časovou prodlevou. Mou pozornost výrazně upoutala i Danielka (3;5), která se od začátku hry místo pobíhání plazila po břiše a později se k ní přidala i Anička (4;4). V průběhu hry jsem děti záměrně vybídla, aby se snažily přizpůsobit mé hře, kterou jsem výrazně zpomalila. Děti toto tempo respektovaly a přizpůsobily se mu pozorovatelným zpomalením. Také mě při pozorování velmi zaujala chvíle, kdy jsem děti položila na zem a tím zaměřila jejich pozornost na práci s šátkem, přičemž jsem

mohla pozorovat zajímavé pohybové reakce dětí. Většina dětí šátkem pohybovala krouživými pohyby nebo pohyby dopředu a dozadu, také jsem si všimla dětí, které si šátek položily na sebe a jen naslouchaly skladbě. Z jednotlivých reakcí mě upoutala reakce Matěje, který mával šátkem přesně do rytmu a věrně znázorňoval dynamiku skladby. Také mě zaujal Jirka (4;7) který projevoval své nadšení z aktivity radostným smíchem.

Při hodnocení se většina dětí shodla na tom, že se jim to líbilo, Tereška (5;11) řekla, že to bylo moc krásné a nádherné, Lukáš (5;2) se ale vyjádřil, že ho to vůbec nebavilo. Také Daniel (6;1) mi sdělil svůj pocit ze skladby, kde se mu zdál začátek smutný a konec veselý.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Na realizaci této aktivity jsem ve skupině dětí měla výjimečně i předškoláky, z čehož jsem měla radost. Při samotné realizaci mě zaujalo, když jsem dětem názorně ukazovala pravidlo stavidla, na které děti reagovaly ztišením a zpozorněním. Tímto ukázkovým příkladem děti přesně pochopily, co mají dělat, což se pak potvrdilo při jejich důsledné reakci na přerušeni hudby, která byla znatelná hlavně u starších dětí. Také mě velmi překvapil a zaujal okamžik, kdy děti ležely na zádech a jejich pohyb se soustředil více na šátek a samotnou melodii interpretované hudby než při pobíhání.

Z videonahrávky jsem mohla pozorovat individuální reakce a pohybové projevy každého dítěte zvlášť, z nichž mě výrazně zaujala Tereška (5;11), která se při hudbě pohybovala velmi ladně a plynule. Také jsem z nahrávky pozorovala Ondru (5;0), který vleže velmi ladně a plynule pohyboval s šátkem, přesně do melodie skladby, což zaujalo moji pozornost.

Při pozorování sebe jsem si všimla svého posunu v jasnosti a jednoduchosti vyjadřování a způsobu zaujetí dětí, které bylo efektivní. Také jsem mohla pozorovat svoje nadšení ze samotného hraní skladby.

Naplnění očekávaných výstupů: Děti slyšely a dokázaly správně zareagovat na hudbu, kdy se vědomě zastavily a starší děti se snažily i vědomě znehybnit. Děti zvládly respektovat druhého a při volném pohybu braly ohled na ostatní.

Celkové hodnocení a připomínky pozorujícího pedagoga z realizace 15. 11. 2018:

Celkově jsem měla z výstupu velmi dobrý pocit. Pedagog velmi ocenil živou hudbu a upozornil na zaujetí dětí při poslechu. Připomněl, že při rozdávání šátků jsem hned neřekla přesně, co s nimi budeme dělat a k čemu je máme, což některé děti zmátlo. Ocenil i nápad s motivací, kdy podotkl, že voda v PET lahvi je opravdu velmi dobře slyšet. Navrhl mi, že by se téma voda dalo uchopit i tak, že bych jí prvně představila jako dar země, do kruhu bych dala mísu s vodou, kterou bychom s dětmi pozorovaly a zkoumaly a až pak by navázala na poslech vody v PET lahvi.

Pedagog mi pak sdělil, že byl skladbou sám nadšený a je to pro něj motivací se tuto skladbu znovu naučit a začít dětem víc hrát na piano.

Název aktivity: A LETÍME... (PÍSEŇ NA PIANO: RIVER FLOWS IN YOU)

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj představivosti a fantazie; rozvoj hudebního vnímání; rozvoj sluchového vnímání

Očekávaný výstup: dítě dokáže porozumět příběhu; dítě reaguje pohyby těla na tempo hudby

Motivace: Teď se proměníme v létající balón a trošku se proletíme. Abychom mohli letět, musíme nejdřív balón nafouknout. Balón teď leží vyfouklý (*děti si lehnou na zem*) a já ho zkusím nafouknout (*děti se zvedají*) fu fu fu fůů, ale najednou se ozve šššš a míč uchází (*děti klesají pomalu k zemi*), až zase leží na zemi. Kouknu se a vidím, díra. Musíme jí zalepit (*pedagog pomocí pantomimy zalepení díru*). Tak to zkusíme znovu. Fu fu fu fů a míč se nafukuje a nafukuje, až je úplně obrovský. A najednou se odlepí od země a letí (*pedagog začíná hrát na piano*).

Metodický postup: Pedagog motivaci doprovází narativní pantomimou. Na konci motivace umožní pedagog dětem volný pohyb, který doprovází skladbou na piano. Na konci skladby pedagog děti upozorní, aby začaly přistávat na svých koberečcích.

Rizika: děti při volném pohybu do sebe vrazí; dítě se nezvládne vrátit na svoje místo

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 20. 11. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala z 8 dětí. Z toho byly dvě pětileté, dvě čtyřleté a čtyři tříleté.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Aktivitu jsem začala motivací, kde jsme se proměnily v balóny a každé dítě dostalo kobereček jako svoji přistávací plochu. Potom jsem létající balóny nafukovala a děti z dřepu pomalu stoupaly do stoje a vzpažovaly ruce. Z tohoto napětí jsme pak přešli zpět na zem do uvolnění, s tím že v balónu je díra. Obešla jsem všechny děti a pohlazením po zádech jsem jim zalepila díry. Při dalším nafukování už bylo vše v pořádku a balóny mohly s doprovodem hrané skladby vzlétnout. Děti na motivaci, která jim byla podnětem pro jejich představivost a fantazii, reagovaly velmi dobře. S prvními tóny skladby se tak děti jako létající balóny přemístily do prostoru herny, kde se volně pohybovaly. Při pozorování mě zaujal Kristián (5;0), který měl nafouklé tváře a ruce odtažené od trupu. Také mě zaujaly Daniela (3;5) s Johankou (3;2), které chodily po špičkách a měly ruce zdvihnuté do vzpažení. Všimla jsem si i Klárky (4;7), která poskakovala a pobíhala. V průběhu se k ní přidaly i ostatní děti. V této chvíli jsem dětem oznámila, že začal foukat vítr a balóny se začaly kymáčet. Děti zareagovaly přerušením kružnice, po které se do té doby většinou pohybovaly a rozmístily se více do prostoru, kde začaly mávat rukama kolem sebe a mírně se ohýbaly v trupu. Poté se na moje vyzvání děti vracely na svoje koberečky, kde v uvolnění poslouchaly poslední tóny interpretované skladby. Při pozorování mě zaujala Eliška (3;4), která před usazením si svůj kobereček dvakrát obešla, než se na něj posadila a následně lehla. Tuto aktivitu děti hodnotily jako hezkou a Eliška (3;4) popisovala to, jak rychle letěl její balón.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Tato aktivita mě zaujala v tom, jak děti pojaly létání balónu pohybově a na melodii skladby braly menší ohled. Jako omezení jsem opět vnímala moje nutné připoutání k pianu a tím omezený kontakt s dětmi.

Videozáznam mi zprostředkoval možnost pozorovat reakce jednotlivých dětí, ale zároveň pozorovat vzájemný vliv dětí mezi sebou a celkové reakce kolektivu. Při pozorování jsem si až z videozáznamu všimla nadšeného a radostného výrazu Johanky (3;2) během celé aktivity, který mě potěšil.

Při pozorování sebe jsem si všimla, že někdy mluvím rychleji, a to na úkor srozumitelnosti, která je pro děti důležitá.

Naplnění očekávaných výstupů: Děti dokázaly porozumět příběhu a za pomoci své fantazie pracovat s příběhem. Děti ale méně reagovaly na tempo hudby a více se ponořily do samotného pohybu než do vnímání pomalé hudby.

Název aktivity: NAŠ LÉTAJÍCÍ BALÓN (tvoření s doprovodem klavírní hudby)

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj tvořivosti a fantazie; rozvoj komunikačních schopností

Očekávaný výstup: dítě dokáže tvořit na společném díle; dítě zvládne brát ohled na ostatní

Motivace: Jak ten náš míč asi vypadal? Zkusíme si ho ozdobit?

Metodický postup: Pedagog z lana vytvoří obrys létajícího balónu, který budou děti v průběhu jeho interpretace zdobit předem připraveným materiálem. Pedagog upozorní na to, aby si děti braly jen věci, z kterých budou stavět a vybídne k domluvě a spolupráci dětí na společné tvorbě. Po ukončení tvoření dohráním píana si pedagog s dětmi prohlédnou dílo a povídají si o něm.

Reflexe: Jak se vám pracovalo? Jak se vám to líbilo? Líbil se vám váš létající balón?

Rizika: dítě bude shromažďovat materiál a nic z něho nebude tvořit; spory o materiál

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 20. 11. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala z 8 dětí. Z toho byly dvě pětileté, dvě čtyřleté a čtyři tříleté.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Na aktivitu, která plynule navazovala na aktivitu A letíme..., jsem připravila z provazu a hnědého šátku na zemi uprostřed herny létající balón, který měly děti za doprovodu hudební skladby společně ozdobit materiálem z pedagogiky Franze Ketta, který jsem rozmístila okolo vytvořeného balónu. Zároveň jsem děti upozornila na mnou interpretovanou hudbu, která jim měla být znamením k zahájení aktivity. Při pozorování jsem mohla sledovat, jak děti trpělivě vyčkávaly na začátek skladby a pak se rychlým tempem přesunuly ke košíkům s materiálem, kde si nabraly plné hrsti, které přenášely do prostoru ohraničeného provazem. Při sledování jednotlivých reakcí dětí jsem pozorovala Dominika (4;4), který si do jedné části kruhu přinesl kamínky, které po jednom umísťoval na jim určené místo. Vyrovnávání kamínků jsem mohla pozorovat i u Klárky (4;7), která je cíleně rovnala do řady, a u Kristiána (5;0), který přinesený materiál rovnal podél provazu po celém obvodu balónu. Tuto práci, která vyžadovala vytrvalost a trpělivost, Kristián (5;0) dokončil a s velkou radostí mi to přišel oznámit s tím, že to bylo strašně těžké, ale že to zvládl. Také mě zaujal způsob zdobení Elišky (3;4), která ve stoje krouživými pohyby ruky vybírala místo, kde kamínek pustí. Při celkovém pozorování jsme si mohla všimnout, že každé dítě mělo svoji část balónu, kam se opětovně vracelo s novým materiálem. Radost z tvoření a těšení se na hotový výsledek jsem pozorovala u Danielky (3;5), která při tvoření nadšeně sděluje Dominikovi (4;4), že balón bude hezký.

Mnou interpretovaná hudba navozovala příjemné a klidné prostředí, které děti respektovaly a klidně a tiše dávaly prostor své tvořivosti. Reakci na hudební skladby jsem pozorovala u Dominika (4;4), který se pohupoval do rytmu skladby.

Před ukončením aktivity jsem děti upozornila na blížící se konec a zvýšila jsem hlasitost svého hraní. Děti na to reagovaly zrychlením pohybu a snášením posledního materiálu z košíků. V této chvíli jsem pozorovala první dohadování o materiál, který děti nakonec vyřešily samy. Při ukončení aktivity dohráním skladby jsem sledovala Klárku (4;7) s Danielkou (3;5), které se ještě vrátily ze svého koberečku a společné dílo upravovaly.

Pak jsme udělali kruh kolem společného výtvoru a mohli jsme si ho prohlédnout ze všech stran v pohybu po kruhu. Při obcházení společného díla jsem mohla pozorovat, jako děti vykřikují a ukazují na místa, kde tvořily. Děti aktivitu hodnotily jako hezkou.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

U aktivity jsem se obávala výrazných konfliktů mezi dětmi, do kterých bych musela zasahovat a tím přerušit hru na piano. Aktivita mě ale překvapila navozením klidné atmosféry, kterou podporovala hraná skladba. V souvislosti s tím mě překvapila celková klidnost dětí v průběhu aktivity, které bez výrazných problémů dokázaly pracovat na společném díle, což mě zaujalo.

Z videonahrávky jsem pak sledovala reakce jednotlivých dětí, ale zároveň i komunikaci dětí mezi sebou a celkové reakce kolektivu, z nichž nejvýraznější popisují výše.

Při sebezpozorování jsem mohla sledovat své trpělivé reakce na nepozornost dětí.

Naplnění očekávaných výstupů:

Děti dokázaly tvořit společné dílo bez zásadních sporů. Dokázaly se respektovat a brát ohled na druhé.

Celkové hodnocení a připomínky pozorujícího pedagoga z realizace 20. 11. 2018:

Celkově svůj výstup hodnotím jako zdařený. Pedagog celkový výstup hodnotil pozitivně. Ocenil nápad způsobu využití hudby a vyzdvihl atmosféru a klidnost dětí při tvořivé aktivitě. Upozornil na dlouhé vzpažení dětí při první aktivitě, které jsem přímo neukončila. Zároveň ocenil společnou reflexi s dětmi a možnost si prohlédnout dílo ze všech stran u druhé aktivity.

Název aktivity: HONZÍK A ČERVENÝ MÍČ (KYTARA)

Metodická příprava:

Cíl: motivace k činnosti, rozvoj představivosti a fantazie

Očekávaný výstup: dítě dokáže udržet pozornost a naslouchat příběhu

HLAVNÍ MOTIVACE:

Povím vám pohádku o Honzíkovi a červeném míči.

Je krásný den (*vybrnkávání D dur*) a Honzík má velkou radost, protože si může hrát s červeným míčem. Hází si míč *výš a výš a výš (akord D dur posouváme po pražci)*, až najednou už míč nespádl zpátky na zem (*přejedeme prstem po strunách, které hrotem ruky utlumíme*). Co budu dělat, pomyslel si Honzík a začal míč hledat. Najednou

uviděl velký dům, kde bylo rozbité okno. „Co když je můj míč tady“, pomyslel si Honzík. Došel ke dveřím (*klepání prstem po těle kytary*) a zaklepal (*klepání na kytaru*), ale nikdo neotevřel, zaklepal ještě jednou (*silnější klepání na tělo kytary*), ale stále nikdo neotevřel. Honzík vzal tedy za kliku a pomalu otevřel dveře sám (*nehtem přejet po nejhlubší struně*). Kousek od dveří byly schody, po kterých se Honzík vydal nahoru (*vybrnkáváme tóny na struně A*). Když vyšel nahoru, byla tam dlouhá chodba a spousta dveří. Honzík přišel k prvním dveřím (*klepání prstem po těle kytary*) a otevřel (*nehtem přejet po nejhlubší struně*). Uprostřed místnosti stála velká truhla (*přejedeme volně po strunách*). Tam bude můj míč, pomyslel si Honzík a pomalu truhlu otevřel (*nehtem přejet po nejhlubší struně*), v truhle ale míč nebyl (*přejedeme prstem po strunách, které hrotem ruky utlumíme*). Byl tam... (*zahrajeme na struny na konci krku kytary*) ... poklad. Ach jo, to není můj míč, vzdechl si Honzík a šel dál. Došel k druhým dveřím (*klepání prstem po těle kytary*) a otevřel je (*nehtem přejet po nejhlubší struně*). V místnosti byla velká kouzelná televize (*brnknutí na struny D, A*). Nikdo neví jak, ale najednou se Honzík objevil v televizi a začaly se přepínat programy...

1. ČINNOST: KOUZELNÁ TELEVIZE

Cíl: hlasová hygiena a dechové procvičení před zpěvem

Očekávaný výstup: dítě dokáže reagovat na pokyny pedagoga; dítě je schopno za pomoci motoriky mluvidel, ale i hrubé motoriky správně plnit úkony

Motivace: My budeme taky teď s Honzíkem v kouzelné televizi, kde se přepínají kouzelné programy. Já budu mít ovladač a budu je přepínat a všichni se změníme nebo se budeme chovat podle toho, jaký to bude program.

Metodický postup: Pedagog v ruce drží starý ovladač od televize a určuje programy. Pedagog aktivitu zahájí a ukončí zapnutím a vypnutím televize.

PROGRAMY: roboti (sekavý pohyb), žáby (skoky ze dřepu), siláci (ruce mačkáme v pěst, střídání napětí a uvolnění), spánek (leh, uvolnění), probuzení (protahování), potápěč (*hluboký nádech a výdech*), přivonění ke kytice (*nádech nosem*) sfouknout svíčku (*výdech ústy*), lokomotivy (*šššš*), čerti (*blll*), moucha (*bzzz*), užívaný program (*zívání*), zvony (*bim-bam*), udivený program (*jů, já*), kukačka (*kuku*).

Rizika: děti budou hlučné a neuslyší pokyny pedagoga; dítě nedokáže motoricky zvládnout činnost

HLAVNÍ MOTIVACE:

Honzík prošel tolik programů, ale svůj míček nenašel. (*akord emi*). Zkusil otevřít třetí dveře (*nehtem přejet po nejhlubší struně*). V místnosti seděl dědeček a hrál na kytaru. (*zahrajeme akord A, D, A*). Dobrý den, pozdravil Honzík. Dědečku, neviděl jste tady takový červený míč? Neviděl, ale naučím tě písničku a třeba ti písnička prozradí, kam se ti míč zakutálel...

2. ČINNOST: PÍSEŇ: PÁN BŮH JE ŠPIČKA (příloha č. 1)

Cíl: rozvoj hlasového rozsahu dítěte; podpora kladného vztahu k hudbě; procvičování paměti

Očekávaný výstup: dítě dokáže zaspívat písničku; dítě si zapamatuje melodii a je schopno ji zopakovat

Motivace: Děti naučíme se tu písničku s Honzíkem?

Metodický postup: Pedagog zaspívá písničku nejprve sám s doprovodem kytary a pak ji opakuje pomalu s dětmi.

Rizika: dítě bude křičet a ne zpívat; dítě nezopakuje melodii; dítě neudrží pozornost; dítě si nezapamatuje písničku

HLAVNÍ MOTIVACE:

Vidím Honzíku, že písničku už umíš, povídá dědeček, tak jdi a zkus si najít míč, písnička ti pomůže. Nezapomeň ji ale dobře poslouchat.

3. ČINNOST: SCHOVANÝ MÍČ

Cíl: rozvoj sluchového a hudebního vnímání; hlasový rozvoj dítěte

Očekávaný výstup: dítě dokáže reagovat podle změny hlasitosti písničky; dítě dokáže ovládat svůj hlas

Motivace: Budeme hledat míč s Honzíkem? Jeden půjde za dveře a my tu schováme míč. Potom budeme zpívat písničku, kterou jsme se naučili a uvidíme, jestli ji (jméno dítěte za dveřmi) najde.

Metodický postup: Pedagog pošle jedno dítě za dveře, aby nevidělo, kde se míč schovává. Po přivolání dítěte za dveřmi pedagog začne hrát písničku a čím je dítě dál od míče, tím se písnička hraje a zpívá tišeji, a čím je blíž, tím se písnička zpívá plněji.

Pomůcky: kytara, míč

Rizika: dítě neudrží pozornost; dítě bude křičet a ne zpívat.

HLAVNÍ MOTIVACE:

Honzík s pomocí písničky svůj míč našel. Rychle vzal míč, zavřel třetí dveře (*struna E*) a utíkal po schodech dolů, (*struna A po pražcích od nejvyššího tónu*) až najednou stál před domem s míčem v ruce. Honzík měl velikou radost, (*D dur*) že míč našel. V tu chvíli si ale vzpomněl, že už má být doma a rychle utíkal (*klepání prstem po těle kytary*) k mamince a po cestě si prozpěvoval písničku, kterou ho dědeček naučil. A zazvonil zvonec a pohádky je konec! (*D dur na pátém pražci*).

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 27. 11. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala ze 7 dětí. Z toho byl jeden pětiletý, jeden čtyřletý a pět tříletých.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Celá řízená aktivita byla propojena motivačním příběhem, který byl doplňován hraním a zvuky na kytaru, viz. hlavní motivace v metodické přípravě.

Motivační příběh jsem zahájila v kroužku uprostřed herny, kdy každé dítě mělo svůj kobereček, na kterém sedělo. Po objasnění, co nás bude čekat, jsem začala vyprávět příběh, který jsem doprovázela hraním a zvuky na kytaru. Po celou dobu vyprávění příběhu jsem mohla pozorovat rostoucí nadšení a zaujetí dětí ze zvuků kytary, které je upoutávaly k příběhu a postupně více vtahovaly do dění příběhu. Výrazný zájem dětí jsem mohla pozorovat ve chvíli dějové zápletky, kde předcházelo postupné vybrnkávání vyšších tónů, které bylo přerušeno rychlým tlumeným zvukem kytary. V této chvíli jsem mohla pozorovat výrazné ztišení, které přetrvávalo dalších pár sekund. Zajímavou reakci jsem mohla pozorovat u Kristiána (5;0), který svůj pohled, do té doby zaměřený do podlahy, zaměřil na kytaru. Dalším pozoruhodným okamžikem

byl doprovodný zvuk kytary k otevírajícím se dveřím, který děti zaujal a rozesmál Kristiána (5;0) s Danielkou (3;5). Zaujetí do příběhu jsem pozorovala i u Zuzanky (3;8), která klepání dveří, které se odehrávalo v příběhu, napodobovala s nadšeným výrazem údery pěstí do nohy. Při dalším otevírání dveří v ději příběhu jsem mohla pozorovat úžas dětí, který nejvýrazněji projevila Johanka (3;2) nadšeným citoslovcem „Jééé“. Další výraznou reakci jsem mohla sledovat u Elišky (3;4), která dění v příběhu komentovala, případně vymýšlela řešení.

Součástí příběhu byly i tři vložené aktivity, které doprovázely děj příběhu. V první aktivitě s názvem Kouzelná televize nejlépe reagoval Kristián (5;0), který byl vzorem pro mladší děti. V druhé aktivitě, kde jsme se učili písničku, děti méně reagovaly na zpěv a více se projevovaly pohybem a v poslední vložené aktivitě, založené na poslechu hlasitosti písně, na jejímž základě děti měly najít míč, převažoval, zejména u mladších dětí, vizuální způsob hledání.

V průběhu vyprávění příběhu jsem i komunikovala s dětmi a pokládala jim otázky, zda se to má tak stát. Při položení otázky: „Co si myslíte, že je v krabici?“, mě nejvíce pobavila odpověď Elišky (3;4), která bez rozmyšlení odpověděla: „Nič.“, což mě pobavilo. Na konci příběhu, kdy vše dopadlo dobře, jsem zahrála na kytaru akord Dur a Danielka (3;5) s Eliškou (3;4) se zvedly a začaly radostí tancovat a točit se dokola.

Děti tento příběh hodnotily jako velmi hezký a z jejich zpětné reakce jsem mohla pozorovat jejich opravdové zaujetí příběhem.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Na tento výstup jsem se těšila, protože jsem mohla být zase přímo mezi dětmi a pro tentokrát jsem změnila i hudební nástroj. Ze samotného výstupu jsem měla velkou radost, i když jsem byla nervózní ze správné koordinace příběhu a zvuků na kytaru, užívala jsem si zejména již zmíněné zaujetí dětí do příběhu. Také mě velmi překvapila vytrvalost v pozornosti až do konce příběhu i u tak malých dětí. U této aktivity se mi také osvědčily koberečky, které efektivně pomáhaly dětem udržet kruh.

Zhlédnutím videonahrávky jsem si jen potvrdila velké zaujetí dětí při příběhu. Zároveň jsem mohla sledovat konkrétní reakce každého dítěte při tomto výstupu, z něhož nejzajímavější jsem uvedla v popisu aktivity.

Při pozorování sama sebe jsem si všimla, že se na mém projevu ze začátku projevovala nervozita, která ale během příběhu opadla a já působila uvolněněji. Zároveň jsem měla možnost pozorovat svůj způsob vyjadřování při vyprávění příběhu, který pro mě byl velmi přínosný.

Naplnění očekávaných výstupů: Děti dokázaly udržet pozornost a naslouchat příběhu.

Celkové hodnocení a připomínky pozorujícího pedagoga z realizace 27. 11. 2018:

Celkově výstup hodnotím pozitivně. Pedagog výstup hodnotil jako zdařilý. Ocenil nápad propojení příběhu s dalšími aktivitami a inspirující způsob využití hudebního nástroje.

Název aktivity: KUDY JSME JELI? (SKLADBA: PIRÁTI Z KARIBIKU)

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj sluchového vnímání; rozvoj hudebního vnímání a představivosti

Očekávaný výstup: dítě dokáže udržet pozornost a naslouchá skladbě; dítě dokáže vyjádřit své představy a dojmy z hudby

Motivace: Zaparkujte svoje auta a poslouvejte tuto skladbu, v které můžeme slyšet motor auta a možná i to, kde auto jede... tak schválně, co uslyšíte.

Metodický postup: Pedagog motivuje děti a pak hraje na piano. Dáme prostor dětské fantazii a představivosti. Skladbu hrajeme dvakrát a pokaždé se bavíme, kudy si myslíme, že auto jelo.

Rizika: dítě neudrží pozornost a bude rušit ostatní při poslechu

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 14. 12. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala ze 17 dětí. Z toho bylo šest šestiletých, tři pětileté, tři čtyřleté a pět tříletých.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Aktivitu, navazující po motivované rozcvičce, jsem zahájila posazením dětí k pianu a následným popisem, co bychom mohli ve skladbě slyšet. Mohla jsem pozorovat, že děti byly nepozorné, zaujaté hrou s kroužkem, se kterým předtím cvičily a měly ho pořád u sebe a méně na mě reagovaly. Když jsem začala hrát skladbu, děti se zvedly

a znovu jako při rozcvičce pobíhaly po herně s kruhy jako s volanty. U piana zůstala jen Tereška (6;0), která zaujatě sledovala moji hru na piano. Skladbu jsem ale nepřerušovala a dohrála ji. Pak jsem si opět svolala děti a upozornila na to, že budeme jenom poslouchat. Děti na rytmus skladby reagovaly prudkými pohyby s kroužkem a trhavými pohyby těla. U některých dětí, převážně u chlapců, jsem mohla pozorovat, že se postavily a poskakovaly s kroužkem před sebou. Když jsem dohrála skladbu podruhé a ptala jsem se dětí, jestli tam slyšely jedoucí auto, pozorovala jsem, že pozornost dětí je zaměřena na hru s kroužkem, která znemožnila jakýkoli soustředěný poslech dětí.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Tuto aktivitu musím hodnotit jako nezdařenou, kdy jedna z mnoha chyb z mé strany bylo využití kroužku v samotném začátku aktivity a tím odpoutáním pozornosti od čehokoli dalšího.

Zhlédnutím videozáznamu jsem mohla pozorovat způsob zaujetí dětí pomůckou a jejich další obtížné zaměření pozornosti. Při sebezpozorování jsem mohla sledovat svoje reakce a chyby při aktivitě a následně se z nich poučit. Tuto zkušenost vnímám jako velký přínos a poučení do mé budoucí praxe.

Naplnění očekávaných výstupů:

Děti nedokázaly udržet pozornost a naslouchat skladbě, kdy jejich pozornost plně zaměstnal kruh na cvičení. Vyjádření představ a dojmů z hudby jsem mohla pozorovat jen u některých dětí.

Název aktivity: A ZASE JEDEME...

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj hudebního vnímání projevujícího se v pohybu

Očekávaný výstup: dítě dokáže pohybem projevit tempo a rychlost melodie

Motivace: A teď nastartujte svoje auta a pojedeme se tam podívat. Pojedeme ale tak rychle, jak budu hrát. A když přestanu hrát, tak se naše auta zastaví a stojíme na semaforu.

Metodický postup: Pedagog rychlostí hry koordinuje pohyb dětí. Při větším počtu dětí je můžeme rozdělit podle barev kroužku a jezdit na části.

Rizika: děti do sebe narazí; dítě nebude respektovat tempo hudby

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 14. 12. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala ze 17 dětí. Z toho bylo šest šestiletých, tři pětileté, tři čtyřleté a pět tříletých.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Tato aktivita navazovala na nezdařený poslech, kdy děti s kroužky jako volanty pobíhaly v kruhu a většina dětí, zabraná do samotné představy jízdy auta, houkala a pískala, takže piano nebylo tak zřetelně slyšet. Pozorovala jsem prudké a rychlé pohyby dětí, které hraničily s nebezpečím. Aktivitu jsem zrealizovala jen jednou a po pádu Dominika, který zakopl, jsem aktivitu ukončila.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Bylo pro mě obtížné se znovu vracet k nezdařené aktivitě a opětovně ji pozorovat na videozáznamu, kde jsem si svůj pocit neúspěchu jen utvrdila. Nezvládla jsem usměrnit děti a jejich reakce byly méně ohraničené a ohleduplné. Tuto aktivitu jsem tedy předčasně ukončila.

Naplnění očekávaných výstupů: Děti nedokázaly reagovat na tempo hudby, kde převažovalo zaujetí z pohybu.

Celkové hodnocení a připomínky pozorujícího pedagoga z realizace 14. 12. 2018:

Z této řízené činnosti jsem neměla dobrý pocit. Uvědomovala jsem si, že příčina nepozornosti dětí byla ve využití kroužků. Při opakování této činnosti bych určitě použila kroužky až později anebo bych je po rozvíčce vysbírala, aby se děti mohly soustředit na poslech. Zároveň mi tato chyba přinesla velkou zkušenost do budoucí praxe, která mě obohatila. Pedagog také hodnotil aktivitu jako nezdařenou. Uvedl jako hlavní chybu to, že děti dostaly kroužky hned na začátku výstupu, čímž jsem úplně odpoutala jejich pozornost. Navrhoval, že by sám kroužky dal až úplně na konci, za odměnu.

Název aktivity: HÁDEJ, HÁDEJ HADAČI

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj paměti; rozvoj sluchového a hudebního vnímání

Očekávaný výstup: dítě pozná hranou melodii a přiřadí ji k příslušnému obrázku

Motivace: Dneska budu potřebovat vaši pomoc. Rozsypal se zpěvník s písničkami a teď tu mám hromadu obrázků a musíme přijít na to, který obrázek k jaké písničce patří.

Metodický postup: Děti sedí v půlkruhu okolo piana a uprostřed jsou obrázky. Pedagog zahraje melodii písničky, nechá děti hádat, co je to za písničku, a následně k ní přiřadí obrázek. Náповědou k poznání obrázků může pedagog využít i zpěv.

Písničky:

1 cyklus lidových písní: Pekla vdolky, Když jsem já sloužil, Šel zahradník do zahrady, Sedí liška pod dubem, Pějme píseň dokola

2 cyklus koled: Půjdem spolu do Betléma, Chtíc, aby spal, Pásli ovce Valaši, Nesem vám noviny, Narodil se Kristus Pán

Rizika: děti nepoznají nebo nebudou znát písničku

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 18. 12. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala ze 13 dětí. Z toho byly dvě pětileté, pět čtyřletých a šest tříletých.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Aktivitu jsem zahájila motivací, ve které jsem popsala problém s obrázky a notami. Vyzvala jsem děti, aby mi pomohly je zpět poskládat. Děti na tuto výzvu reagovaly ochotným souhlasem. Současně jsem na zem položila obrázky, ke kterým se děti naklonily, aby si je mohly lépe prohlédnout. Následně jsme si ujasnily pravidla aktivity, kdy zvednutí ruky na znamení, že to dítě ví, mělo předejít vykřikování dětí v průběhu hrané melodie. Při pozorování jsem viděla, že s připomínáním v průběhu pravidlo splnilo svůj účel. Když jsem začala hrát melodii první písničky, pozorovala jsem, jak děti zpozorněly a po chvíli se zaměřily na obrázky a začaly se hlásit. Když jsem vyzvala

Danielku (3;6), která se hlásila, aby nám řekla, co to bylo za písničku, tak mlčela. Proto jsem vyzvala Kristiána (5;1), který se také hlásil, aby pomohl Danielce (3;6). Kristián (5;1) ukázal na správný obrázek, ale název písničky „Pekla vdolky“ neznal. Další mnou hranou melodií písně „Když jsem já sloužil“ poznal i název věděl Dominik (4;5) a správný obrázek k této písničce ukázala Zuzanka (3;9). Třetí melodií jsem dětem hrála dvakrát, kdy si ji děti opakovaně pletly s jinou písničkou a na správný název přišel opět Kristián (5;1). Při čtvrté mnou hrané melodií jsem mohla pozorovat stejnou reakci jako u Kristiána (5,1) při první melodií, kdy Klárka (4;8) ukázala na správný obrázek, ale název nevěděla. Při pozorování mě zaujalo zklidnění dětí a zájem na tom, poznat písničku, který jsem mohla pozorovat hlavně u starších dětí. Také jsem sledovala nejmladší děti, Johanku (3;2) s Viktorem (3;4), kteří se úplně oddělili mimo kruh dětí a vše pozorovali zpozzdáli. Při poslední melodií mě zaujal rozvoj dedukce u Kristiána (5;1), který se hlásil, že ví, co je to za písničku ještě dřív, než jsem začala hrát. Tuto píseň, kterou děti zpívají pravidelně, rozpoznaly rychle a skoro všichni, dokonce jsem mohla pozorovat i reakci Johanky (3;2), která melodií taky poznávala a radostně se začala hlásit.

Druhý cyklus písní z metodické přípravy jsem pak operativně přesunula na konec řízené činnosti, kdy jsem dětem hrála melodií vybraných koled a děti hádaly, co je to za koledu. Překvapilo mě, že v průběhu hraní koled si děti stouply kolem mě a sledovaly, jak zpívám a hraji, k mému zpěvu se i přidávaly. Také mě zaujala reakce, kdy děti začaly v párech tancovat na melodií Narodil se Kristus Pán, kterou k mému překvapení nepoznávaly.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

Realizace aktivity mě zaujala už samotným zájmem a snahou dětí poznat správnou písničku, kterou jsem mohla sledovat i z videozáznamu. Záznam mi zároveň umožnil pozorovat jednotlivé reakce dětí, i jejich kolektivní chování, které jsem popisovala v popisu aktivity.

Při pozorování sama sebe jsem mohla pozorovat způsob neverbální komunikace s dětmi, kterou jsem nikdy neměla možnost sledovat z pohledu jiné osoby. Také jsem měla možnost pozorovat své konkrétní reakce na děti a interakci mezi námi.

Naplnění očekávaných výstupů: Starší děti dokázaly rozpoznat hranou melodii a následně k ní přiřadit obrázek. Nedostatek dětí byl ve znalosti názvů poznaných lidových písní.

Název aktivity: **OBRÁZKOVÁ**

Metodická příprava:

Cíl: rozvoj sluchového vnímání a paměti; rozvoj orientace v prostoru

Očekávaný výstup: dítě rozpozná hranou melodii, dokáže se přemístit k obrázku spojenému s melodií

Motivace: Teď to zkontrolujeme všichni. Budu hrát jednu písničku a vy se musíte postavit do kruhu k obrázku, o kterém si myslíte, že patří k písničce.

Metodický postup: Pedagog do pěti látkových kruhů po třídě rozmístí obrázky z jednoho cyklu. Pak vyzve děti, aby si stouply do toho kruhu, kde je obrázek spojený s písní, kterou bude hrát.

Rizika: děti se nevejdou na šátek

Reflexe aktivity:

Datum realizace: 18. 12. 2018

Popis skupiny dětí: Skupina se skládala ze 13 dětí. Z toho byly dvě pětileté, pět čtyřletých a šest tříletých.

Popis aktivity, reakce a hodnocení dětí:

Aktivita, která plynule navazovala na předcházející aktivitu „Hádej, hádej hadači“, jsem motivovala jako kontrolu správně přiřazených písniček, kdy jsme noty písniček přiřazovali k jednotlivým obrázkům, které ležely na barevných šátcích rozmístěných po herně. Po ujasnění principu aktivity jsem začala hrát. Při první melodii jsem mohla pozorovat, že děti melodii nerozeznaly a většinou stály u jiných obrázků. Když jsem se po dohrání melodie zeptala, co to bylo za písničku, přihlásil se jen Kristián (5;1), který stál u správného obrázku a znal i název skladby. Následující melodie děti rozpoznávaly lépe, což jsem mohla sledovat postavením se všech dětí ke správnému obrázku. Také mě zaujala reakce dětí při mém odsouhlasení správného obrázku, kdy děti pokaždé

začaly radostně poskakovat a tleskat. Moji pozornost zaujala i Johanka (3;2) s Viktorem (3;4), kteří opět vše pozorovali s odstupem.

Při celkovém pozorování kolektivu jsem mohla sledovat, že písničky více poznávají starší děti a ti mladší se k nim přidávají. Aktivita byla ukončena celkovým potleskem, když jsme přiřadili poslední noty k obrázku. Děti aktivitu hodnotily jako hezkou a mladší děti i jako těžkou.

Vlastní prožitky a pocity z přímého pozorování a po zhlédnutí nahrávky:

I přesto, že to byly písničky doporučené pedagogem, které děti znají, jsem tuto aktivitu vnímala pro mladší děti jako obtížnou, kdy děti méně rozeznávaly melodie písní a víceméně napodobovaly starší děti. Jako chybu jsem vnímala, že jsem si písničky s dětmi nezapívala, což jim mohlo pozitivně přispět k snadnějšímu rozpoznání. Při samotné realizaci mě omezovalo připoutání k pianu a horší pozorování dětí, které jsem následně vyřešila komplikovanějším hraním ve stoje.

Z videozáznamu jsem mohla pozorovat jednotlivé reakce dětí, z nichž mě zaujala Johanka (3;2), která aktivitu pozorovala z povzdálí, a i přesto se radovala, když děti našly správný obrázek k melodii písničky.

Při sebezpozorování jsem mohla sledovat svoje radostné reakce z úspěchu dětí a vzájemnou interakci mezi mnou a dětmi. Také jsem opět postřehla svoji chvílemi rychlejší mluvu na úkor srozumitelnosti, která je důležitá.

Naplnění očekávaných výstupů: Starší děti byly schopny rozpoznat melodii a spojit ji se správním obrázkem a při špatném přiřazení chybu opravit.

Celkové hodnocení a připomínky pozorujícího pedagoga z realizace 18. 12. 2018:

Tuto aktivitu hodnotím jako vydařenou. Pedagog ji hodnotil jako dobrou. Pro příští realizaci radil vyřadit koledy a více se věnovat lidovým písničkám, které doporučil si s dětmi i zapívat. Také navrhl se více zaměřit na obrázky, které by s dětmi společně popsal.

5 SHRNUÍ A DISKUZE

Realizací vytvořených aktivit bylo zúčastněným dětem umožněno se setkat s různými hudebními skladbami interpretovanými pedagogem, které byly pro děti obohacením už samotným citovým prožitkem.

Při činnostech mě zaujala podobnost reakcí dětí na zvuk prvních tónů hudebního nástroje, kdy jsem při většině aktivit pozorovala převážně výrazné zpozornění a zaměření pohledu na zdroj melodie. Tato reakce v reflexi pokaždé upoutala moji pozornost a vyvolávala ve mně otázku, proč tomu tak je? Jde-li o reakci na samotný nezvyklý zvuk, nebo zda sehraává roli i zaujetí z vyvíjející se melodie vznikající mou interpretací. V průběhu realizace dalších aktivit se mi potvrdily obě možnosti, děti opravdu reagovaly už na samotný zvuk hudebního nástroje, ale bylo v tom ještě něco víc. Tím „víc“ myslím právě ono zaujetí samotnou melodií skladby. Toto zaujetí a samotný vliv hudby, o kterém se zmiňuji i v teoretické části, jsem mohla u dětí výrazněji pozorovat v aktivitě Padá listí, kde všechny děti tiše naslouchaly známé melodii Comptine d'un autre été z filmu Amélie z Montmartru, kdy po dohrání děti prosily o opětovné zahrání skladby, která se jim moc líbila. Různá úroveň hudebního vnímání také závisela i na individualitě dítěte, kde jsem v průběhu realizace aktivit a jejich reflexí mohla pozorovat a následně se utvrdit v různých vlohách dětí. Svými reakcemi mě nejvíce při pozorování zaujal Ondra, u kterého jsem opakovaně sledovala výrazné vnímavé reakce na melodii a projevovaný zájem o hudbu, které vypovídaly o jeho velké hudební vloze.

Také jsem prostřednictvím reflexí sledovala rozdíly reakcí na hudbu dětí tříletých a pětiletých, kde se potvrzovaly teoretické poznatky vývoje hudebního vnímání, který popisuji v teoretické části. Tyto rozdíly jsem mohla výrazně pozorovat v aktivitě Skákal pes, kdy při rozpoznávání melodií známých lidových písní se dvě nejmladší děti spontánně vyčlenily z kruhu a zaujaly pozici pozorovatele. Aktivity s interpretovanou hudbou získávají úplně jiný rozměr, jsou-li realizovány s dětmi šestiletými. Tuto možnost jsem měla ve čtyřech aktivitách, kdy bych chtěla vyzdvihnout realizaci poslechu skladby Vltava od Bedřicha Smetany a na to navazující aktivitu Stavidlo, kde se výrazně promítla rozvinutější hudební vnímavost starších dětí, projevující se v jejich reakcích, které podrobně popisuji v reflexi činností. Při dalším pozorování jsem zjistila,

že starší děti zároveň snadněji udrží pozornost a dokáží lépe verbálně zhodnotit realizovanou aktivitu. Na druhou stranu se v porovnání s mladšími dětmi méně spontánně projevují v pohybu a je obtížnější zaujmout jejich samotnou pozornost než u menších dětí. Co mě ale překvapilo, byla konkrétní reakce mladších dětí v aktivitě Honzík a červený míč, kde byla skupina složena převážně ze tříletých dětí. V této aktivitě docházelo ke spojení příběhu se zvukovým doprovodem na kytaru, který děti tak zaujal, že pozorně naslouchaly celému příběhu. Zároveň mě u této aktivity zaujal vliv doprovázejícího zvuku kytary na představivost a fantazii dětí v rámci příběhu, která se také projevovala v jejich reakcích.

Mladší děti se ale nejvýrazněji v aktivitách projevovaly spontánními pohyby, což je pro děti v tomto věku charakteristické, jak je zmíněno v teoretické části. Tuto reakci spontánního pohybu jsem mohla výrazně pozorovat u aktivity Déšť, kde jsem prostřednictvím klavírní improvizace napodobovala déšť a jeho různou intenzitu, ke které se děti spontánně přidaly tleskáním. Při porovnávání projevů mladších a starších dětí tedy docházím k závěru, že mladší děti jsou v reakci na hudbu přirozenější a spontánnější, zatímco starší děti tyto aktivity dokáží obohatit svými vnímavějšími reakcemi, kdy jsou schopné lépe rozpoznat rozdíly dynamiky, tempa nebo i rytmu skladby.

Při realizaci aktivity Auta jsem získala ponaučení, že pokud chci od dětí soustředění na hudbu, nemůžu jim dát k poslechu skladbu něco, co silně motivuje děti ke hře. Konkrétně v této aktivitě šlo o využití kroužků jako volantu k motivaci jízdy autem.

Prostřednictvím vytvořených aktivit nerozvíjíme jen sluchové vnímání, hudební cítění, vnímání hudby a kladný vztah k hudbě, ale i fantazii a představivost, orientaci a koordinaci v prostoru, hrubou i jemnou motoriku, paměť a poznatky v oblasti barev. Dále dítě rozvíjíme v oblasti komunikačních schopností, respektu k pravidlům, schopnosti vést a nechat se vést nebo uvědomění si sama sebe. Jedna z aktivit je také využita jako motivační příběh.

Samotné skladby a hra na nástroj můžeme využít kromě řízených činností, také v průběhu celého dne v mateřské škole, např. při rituálech, kdy by pedagog využil úryvek skladby jako svolávající rituál dětí. Tyto aktivity se dají využít v hudebním kroužku, při odpoledním odpočinku anebo relaxaci. Důležité je také opakování

známých melodií anebo melodií, které se dětem líbí, a to jak v rámci dne, tak v průběhu týdne. Já jsem toto další využití realizovala v rámci jednoho ze dnů realizace aktivit, kdy jsem skladbu, kterou jsem hrála v řízené činnosti, využila i v odpoledním klidu, kdy jsem dětem před spaním hrála na piano. Následně mě překvapilo zklidnění a ztišení při samotné hře známé skladby a pozitivní zpětná vazba jak dětí, tak třídního pedagoga. Na základě této zkušenosti bych další využití interpretované hudby v průběhu dne vyzdvihla a zároveň doporučila jako efektivní formu zklidnění a relaxace nejen pro děti, ale i učitele.

Realizace a hodnocení těchto aktivit byly velmi přínosné i pro mě jako začínajícího pedagoga. Měla jsem možnost při hodnocení podrobně sledovat své reakce, projevy a způsoby komunikace s dětmi a zároveň si uvědomovat své nedostatky a dále s nimi pracovat. Konkrétně jsem se zaměřovala na jasnost a jednotnost při vyjadřování a popisování aktivit. Dále také na způsob srozumitelného a efektivního zaujetí dětí. Tato zkušenost sebezpozorování pro mě nebyla jen výrazným přínosem a posunem v profesní oblasti, ale také mě obohatila v oblasti osobnostní, kde jsem samotným pozorováním sebe sama na videu pracovala se sebedůvěrou, které nebylo vždy snadné, zvláště u nezdařených realizací. Zároveň ale musím dodat, že o to větší to pro mě mělo přínos v rámci uvědomění si své chyby a z toho plynoucího poučení. Na základě této zkušenosti bych chtěla doporučit každému pedagogovi tuto zkušenost sebereflexe, která přibližuje to, jak působíme na okolí, jak je ovlivňujeme a jak nás mohou vnímat ostatní.

Pozorující pedagog celkově aktivity hodnotil jako pro děti přínosné a obohacující. Jedním z velkých úspěchů realizací těchto aktivit bylo motivování pozorujícího pedagoga začít dětem více hrát na hudební nástroj.

Také si ale uvědomuji, že realizace těchto aktivit klade na pedagoga nárok rozvinuté schopnosti hry na piano, která není samozřejmá. Zjištěné znevýhodnění při těchto aktivitách je nutné upoutání pedagoga k hudebnímu nástroji a dělení pozornosti mezi děti a hranou skladbu, což klade na pedagoga opět větší nároky. To by ale neměla být překážka k tomu vlastním příkladem dětem přibližovat hudbu a rozvíjet vztah k ní a hudebnímu nástroji, na který pedagog hraje.

Svou práci hodnotím pozitivně a jsem s ní spokojená.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo vytvořit náměty pro využití hudby interpretované pedagogem v mateřské škole, tyto vytvořené činnosti zrealizovat a následně vyhodnotit.

Teoretická část je rozdělená na dvě hlavní části, kdy se první část zabývá souvislostmi dítěte a hudby, kde je popsán hudební vývoj předškolního dítěte, poslech hudby v tomto věku a rozvoj poslechových dovedností. V druhé části, která se zabývá souvislostmi hudby a vzdělávání, je charakterizováno vzdělávání v mateřské škole, hudební činnosti v kontextu současného předškolního vzdělávání, využití hudebního nástroje v hudebních činnostech, význam osobnosti pedagoga pro rozvoj dítěte a využití hudby v průběhu dne v mateřské škole.

V praktické části je vytvořena a metodicky zpracována nabídka aktivit pro děti z mateřské školy s využitím hudby interpretované pedagogem. Stěžejní část však tvoří vyhodnocení realizovaných aktivit podle předem stanoveného evaluačního plánu, z nichž vyplývá, že cíle práce byly naplněny.

Po vypracování této práce jsem dospěla k poznatku, že děti v předškolním věku jsou k hudbě velmi vnímavé a je na pedagogovi, jakým způsobem dítěti hudbu zprostředkuje. Zda toto senzitivní období využije k seznámení dítěte s hodnotou skrývající se v hudbě a její radosti při interpretaci, která může dítě doprovázet v průběhu života anebo ho o tuto možnost ochudí.

Celkovým vypracováním této práce, zvláště pak hodnocením reakcí dětí na interpretovanou hudbu pedagogem v praktické části, bych chtěla podpořit a motivovat všechny pedagogy, kteří z jakýchkoliv důvodů interpretaci na hudební nástroj s dětmi omezují, aby se jí neobávaly, ať už je jejich schopnost hry na hudební nástroj na jakékoli úrovni. Protože to, jak tím dítě obohacujeme a jakou možnost tím dítěti otevíráme v jeho budoucnosti, je ve výrazném nepoměru s momentálním strachem z interpretace. Nesmíme ale zapomínat na to, že abychom mohli radost z hudby předávat, musíme ji nejdříve sami objevit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

DRÁBEK, Václav. *Stručný průvodce hudební psychologií*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2004. Studijní texty. ISBN 80-7290-161-3.

FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0965-7.

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. 286 s. Pedagogická praxe. ISBN 978-80-7367-628-5.

HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, Hudební fakulta, 2004. 125 s. ISBN 80-7331-018-X.

JENČKOVÁ, Eva. *Hudba a pohyb: ve škole*. Druhé. Hradec Králové: TANDEM, 2005. ISBN 80-903115-7-1.

JUDOVINA-GALPERINA, Tat'jana Borisovna. *U klavíru bez slz, aneb, Jsem pedagog dětí*. 1. vyd. v českém jazyce. Brno: Lynx, 2000. 149 s. ISBN 80-902932-0-4."

JURKOVIČ, Pavel. *Od výkřiku k písničce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7367-750-3.

KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. 76 s. ISBN 80-7290-080-3.

LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, 2006. ISBN 80-863-0726-3.

POWELL, John. *Emoční síla krásných zvuků, aneb, proč máme rádi hudbu*. Přeložila Kateřina ORLOVÁ. Olomouc: ANAG, [2018]. 271 s. ISBN 978-80-7554-162-8.

PRŮCHA, Jan. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

RAKOVÁ, Milena. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími* [hudebnina]. Praha: Portál, 2009. 178 s. Výchova dětí od 3 do 8 let. ISBN 978-80-7367-543-1.

SEDLÁK, František. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., přeprac. a rozš., V nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2013. 406 s. ISBN 978-80-246-2060-2.

SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. Praha: Supraphon, 1974. Comenium Musicum, Sv. 12.

SVOBODOVÁ, Eva. *Obsah a formy předškolního vzdělávání*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. 75 s. ISBN 978-80-7040-940-4.

SVOBODOVÁ, Eva. *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Vydání první. Praha: Portál, 2017. 199 s. ISBN 978-80-262-1243-0.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 166 s. ISBN 978-80-7367-774-9.

TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2014. 148 s. ISBN 978-80-262-0648-4.

TICHÁ, Alena. *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let*. Praha: Portál, 2007. 166 s. ISBN 978-80-7367-100-6.

ZEZULA, Jiří. *Hudební výchova v mateřské škole: metodika*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 387 s. Učebnice pro střední školy.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

LIŠKOVÁ, Marie. Hudební výchova a vzdělávací obsah RVP PV. In: *Metodický portál: Články* [online]. 18.11.2005 [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/394/HUDEBNI-VYCHOVA-A-VZDELAVACI-OBSAH-RVP-PV.html>>. ISSN 1802-4785.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. (2018) [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2018. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <file:///C:/Users/Jana/Desktop/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf>

SLAVÍKOVÁ, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. In: *Metodický portál: Články* [online]. 13.03.2012 [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/14413/HUDEBNI-VYVOJ-DITETE-V-PREDSKOLNIM-VEKU.html>>. ISSN 1802-4785.

SOUKUP, Petr. Co je hudba. In: *Česká televize* [online]. 24.2.2010 [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10121359557-port/531-co-je-hudba/video/>

PŘÍLOHA

Příloha č. 1: Noty k písničce

Zdroj: neznámý autor, z vlastní praxe vedení dětské scholy zpívající při bohoslužbě.

Pán Bůh je špička

The image shows a musical score for a song titled "Pán Bůh je špička". The score is written for voice and guitar. It consists of five staves of music. The first staff is labeled "Voice" and has a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. The lyrics under the first staff are: "Pán Bůh je špička, ab - so - lut - ni špička,". The second staff is labeled "Vo." and has a treble clef, a key signature of one sharp, and a 4/4 time signature. The lyrics under the second staff are: "ne - má rov - né - ho! Pán Bůh je špička, ab - so - lut - ni". The third staff is labeled "Vo." and has a treble clef, a key signature of one sharp, and a 4/4 time signature. The lyrics under the third staff are: "špička, ne - ni nad Ně - ho! 1.Te - nis, fot - bal, N - H - L,". The fourth staff is labeled "Vo." and has a treble clef, a key signature of one sharp, and a 4/4 time signature. The lyrics under the fourth staff are: "Kaž - dý by to vy - hrát chtěl, a - le žád - ný šam - pi - on,". The fifth staff is labeled "Vo." and has a treble clef, a key signature of one sharp, and a 4/4 time signature. The lyrics under the fifth staff are: "ne - do - ká - že to, co On!".

Chords: G, C, G, Ami, G, D, G, C, G, Ami, D, G, C, D, Emi, Ami, G, D.

Lyrics:
Pán Bůh je špička, ab - so - lut - ni špička,
ne - má rov - né - ho! Pán Bůh je špička, ab - so - lut - ni
špička, ne - ni nad Ně - ho! 1.Te - nis, fot - bal, N - H - L,
Kaž - dý by to vy - hrát chtěl, a - le žád - ný šam - pi - on,
ne - do - ká - že to, co On!

2. Na tu špička v žebříčku pyšný ani trošičku, udělá si vždycky čas i na posledního z nás!
3. Kámoš zradil? Nevadí, Bůh mě nikdy nezradí, protože už navždy jsem Jeho vlastním dítětem!